

Tampereen ammattikorkeakoulu

AMMATILLINEN OPETTAJAKORKEAKOULU

Opettajankoulutuksen kehittämishanke

Eurooppalaiset validoinnin laatustandardit suomalaisissa
näyttötutkinnoissa

Anni Karttunen

2007

ANNI KARTTUNEN: Eurooppalaiset validoinnin laatustandardit suomalaisissa näyttötutkinnoissa

Tampereen ammattikorkeakoulu

Opettajankoulutuksen kehittämishanke 48 s + 3 liites.

Vastuuopettaja: Marjatta Myllylä

Huhtikuu 2007

Avainsanat: aiemmin opitun tunnistaminen ja tunnustaminen, validointi, laatu, henkilökohtaistaminen, non-formaali oppiminen ja informaali oppiminen

TIIVISTELMÄ

Tässä kehityshankkeessa kuvataan aiemmin opitun tunnistamisen ja tunnustamisen tilannetta Euroopassa ja Suomessa, sekä siihen liittyviä koulutuspoliittisia linjauksia ja strategioita. Työssä käsitellään aiemmin opitun tunnistamisen ja tunnustamisen prosesseihin liittyvää oppimista sekä tarkastellaan oppimisen teoreettista viitekehystä. Ensisijaisena lähdeaineistona tässä työssä on käytetty aiemmin opitun tunnistamisen ja tunnustamisen prosessissa käytettävää laatutyökalua ja sen sisältämiä standardeja. Hankkeessa kuvataan aiemmin opitun tunnistamisen ja tunnustamisen prosessissa käytettävää laatutyökalua ja mallinnetaan laatutyökalun ja sen sisältämien standardien soveltamista suomalaiseen ammatillisen aikuiskoulutuksen kontekstiin, jonka pohjalta tehdään arviointia näyttötutkintojärjestelmästä niin kansallisella kuin organisaatiotasollakin laatutyökalun valossa. Menetelmänä on käytetty raportointia ja työ sisältää sovelluksen kuvatusta laatumenetelmästä sekä pohdintaa siitä, mitkä ovat suomalaisen näyttötutkintojärjestelmän kriittiset kohdat verrattuna eurooppalaiseen laatujärjestelmään.

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	5
2. RAPORTIN TAUSTAA.....	7
2.1. TAUSTALLA VALLITSEVIA OPPIMISTEORIOITA JA OPPIMISKÄSITYKSIÄ	7
3. AIEMMIN OPITUN TUNNISTAMINEN JA TUNNUSTAMINEN – EUROOPPALAINEN JA KANSALLINEN KEHITYS.....	11
3.1. EUROOPPALAINEN KONTEKSTI – LISSABONIN STRATEGIAN KEHITYSKAARI	11
3.1.1. Kööpenhaminan prosessi	12
3.1.2. Maastrichtin kommunikea.....	13
3.1.3. Helsingin kommunikea.....	14
3.1.4. Aiemmin opitun tunnistamisen ja tunnustamisen periaatteet	14
3.1.5. Aiemmin opitun tunnistamisen ja tunnustamisen laatu	16
3.2. KANSALLINEN KONTEKSTI – NÄYTTÖÄ VUODESTA 1994	17
3.2.1. Aikuisopiskelun ohjauksen kehittäminen	18
3.2.2. Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma	19
3.2.3. Henkilökohtaistaminen	19
4. EUROVAL –VALIDOINTIMENETTELYJEN LAADUNHALLINTAA.....	22
5. EUROVAL – LAATUTYÖKALUN SOVELTAMINEN SUOMALaiseen NÄYTTÖTUTKINTOJÄRJESTELMÄÄN.....	36
6. NÄYTTÖTUTKINNOT LAATUJÄRJESTELMÄN VALOSSA - ARVIOINTIA	47
6.1. KANSALLISEN TASON ARVIOINTIA.....	47
6.2. LAADUN TOTEUTUMISEN KRIITTISIÄ KOHTIA KOULUTUSORGANISAATIOISSA	49
7. POHDINTA	51
LÄHTEET.....	53
LIITE	

TAULUKOT

<u>TAULUKKO 1. EUROVAL -TYÖKALUN RAKENNE.....</u>	<u>24</u>
<u>TAULUKKO 2. VALIDOINNIN TARKOITUKSEN MUKAISUUS</u>	<u>24</u>
<u>TAULUKKO 3. YKSILÖN OIKEUDET.....</u>	<u>26</u>
<u>TAULUKKO 4. LUOTETTAVUUS JA VASTUULLISUUS.....</u>	<u>29</u>
<u>TAULUKKO 5. PUOLUEETTOMUUS</u>	<u>31</u>
<u>TAULUKKO 6. PAIKKANSAPITÄVYYS JA LAINMUKAISUUS.....</u>	<u>34</u>
<u>TAULUKKO 7. I PRINSIIPIN TOTEUTUS NÄYTTÖTUTKINNOISSA</u>	<u>37</u>
<u>TAULUKKO 8. II PRINSIIPIN TOTEUTUS NÄYTTÖTUTKINNOISSA</u>	<u>39</u>
<u>TAULUKKO 9. III PRINSIIPIN TOTEUTUS NÄYTTÖTUTKINNOISSA</u>	<u>42</u>
<u>TAULUKKO 10. IV PRINSIIPIN TOTEUTUS NÄYTTÖTUTKINNOISSA</u>	<u>44</u>
<u>TAULUKKO 11. V PRINSIIPIN TOTEUTUS NÄYTTÖTUTKINNOISSA</u>	<u>46</u>

1. Johdanto

Tämän kehittämishankkeen tarkoitus on kolmitahoinen. Ensimmäiseksi tarkoitus on selkiyttää mitä aiemmin opitun tunnistaminen ja tunnustaminen merkitsee, miksi se koetaan tärkeäksi koko Euroopassa, ja miksi on tärkeää, että aiemmin opitun tunnistamis- ja tunnustamisprosessissa käytetään yhdenmukaisia eurooppalaisia laatustandardeja. Jäljempänä aiemmin opitun tunnistamiseen ja tunnustamiseen viitataan lyhenteellä AOTT. Samaan prosessiin viitataan myös sanalla validointi.

Työn tarkoituksena on kuvata Euroval – laatutyökalu, joka ohjaa aiemmin opitun tunnistamisen ja tunnustamisen prosessia, antaa yhdenmukaisen eurooppalaisen viitekehyksen ja standardit prosessille ja ohjaa yksilöitä ja organisaatioita laadukkaaseen aiemmin opitun tunnistamiseen ja tunnustamiseen. Euroval – laatutyökalu perustuu helmikuussa 2004 annettuihin arkioppimisen ja epävirallisen oppimisen validoinnin yhteisiin eurooppalaisiin periaatteisiin (Common European Principles for Validation of Non-formal and Informal Learning Note for the meeting of ‘Objectives group H’, 16-17 February, 2004).

Laatutyökalu ohjaa prosessia eurooppalaisten periaatteiden ja standardien lisäksi myös indikaattorein ja täsmäkysymyksin. Lisäksi työkalussa on myös suuntaantavia esimerkkejä liittyen tunnistamisprosessissa tarvittavaan dokumentaatioon tai muuhun aineistoon.

Kolmanneksi työn tarkoituksena on mallintaa Euroval – laatutyökalun ja – standardien soveltamista suomalaisen ammatillisen aikuiskoulutuksen kontekstiin. Aihe on Suomessa varsin ajankohtainen, sillä aiemmin opitun tunnistamiseen ja tunnustamiseen liittyvä henkilökohtaistamismääräys astui voimaan 1.3.2007.

Lähtökohtaisesti tämän kehityshankkeen soveltamismallinnus palvelee käytäntöä suomalaisissa aikuiskoulutusorganisaatioissa, joissa järjestetään näyttötutkintoja. Laatutyökalu on ollut yleisessä jakelussa Suomessa, mutta sen käyttöönotto on ollut hidasta ja ongelmallista. Tämän mallinnuksen avulla toivotaankin laatutyökalun käyttöönoton helpottuvan ja edelleen selkeyttävän periaatteiden ja standardien yhtey-

tä suomalaiseen näyttötutkintojärjestelmään ja siihen liittyvään henkilökohtaistamisprosessiin.

Alankomaissa Euroval – laatutyökalu otettiin modifioituna maan käytänteiden mukaiseksi marraskuussa 2006. Alankomaissa mallintamisen teki kansallinen validoinnin kehittämistyöryhmä. Ruotsissa, Ahvenanmaalla ja Islannissa laatutyökalua käytetään AOTT- järjestelmän kehittämisen pohjana.

Tämän kehityshankkeen lähdeaineisto pohjautuu primääristi Euroval – laatukäsikirjaan ja sekundäärisesti Euroopan komission julkaisuihin, suosituksiin ja tiedonantoihin, sekä suomalaiseen lainsäädäntöön ja muuhun dokumentaatioon. Aiheesta on tehty vähän tutkimusta Euroopan tasolla, sillä aihe on noussut ajankohtaiseksi Euroopassa vasta 1990 -luvulla. Tällä hetkellä käytettävissä olevat julkaisut perustuvat pitkälle tapaustutkimukseen ja erilaisten käytänteiden esittelyyn.

Tässä kehityshankkeessa käytetään tutkimusmenetelmänä aineistopohjaista analyysiä. Aineistoa tulkitaan ja selitetään sekä lopuksi suoritetaan komparatiivinen analyysi primääriaineiston modifioimisen jälkeen. Selkeyden vuoksi Euroval – laatutyökalu esitellään luvussa 4. Työkalun modifioitu versio, jossa mallinnetaan Suomen näyttötutkintojärjestelmää laatutyökaluun, esitellään luvussa 5.

2. Raportin taustaa

Euroval – hanke alkoi tammikuussa 2004. Hanke oli Leonardo da Vinci – projekti ja sen osallistujamaat olivat Portugali (hallinnoija), Suomi, Ruotsi, Alankomaat ja Luxemburg. Toimin Suomen edustajana hanketyöryhmässä.

Euroval – hankkeen tarkoituksena oli laatia laadunvarmistusohjeet ja indikaattorit validointijärjestelmää varten. Ohjeet ja indikaattorit kattavat aiemmin opitun tunnistamis- ja tunnustamisjärjestelmiin liittyvät kriittiset alueet ja/tai toimet. Laatutyökäytännön pohjana ovat uudet eurooppalaiset suositukset, jotka voivat tarjota kansallisten osaamisen tunnustamisjärjestelmien laadullisiin periaatteisiin perustuvia uusia ja hyödyllisiä ominaisuuksia (Guideline Quality Standards for Validation, 2005).

Kokosimme hankkeessa eri Euroopan maista tietoa aiemmin opitun tunnistamisen ja tunnustamisen metodeista, mahdollisista työkaluista, laatu järjestelmistä ja yleisistä toimintatavoista. Näiden pohjalta työryhmä ryhtyi luomaan aiemmin opitun tunnistamisen ja tunnustamisen standardeja ja indikaattoreita, jotka soveltuvat mahdollisimman hyvin jo olemassa oleviin hyviin käytänteisiin ja olivat yleisten eurooppalaisten periaatteiden mukaisia. Yleiset eurooppalaiset periaatteet on kuvattu tarkasti kappaleessa 3.1.5.

2.1. Taustalla vallitsevia oppimisteorioita ja oppimiskäsityksiä

Aiemmin opitun tunnistamisen ja tunnustamisen taustalla vaikuttavat hyvin voimakkaasti konstruktivismi ja siihen liittyvät sosiokulttuuralliset näkemykset. Konstruktivismiin mukaan oppija on aktiivinen tiedon muokkaaja. Suuntauksessa korostuu myös käsitys tiedon dynaamisuudesta. Konstruktivismiin mukaan tietoa ei voida välittää oppijalle sellaisenaan, vaan oppija konstruoi aktiivisesti tietoa ja muodostaa eri tietorakenteita oppimisprosessissa. Prosessissa yksilö tekee informaatiovirrasta oman tulkintansa ja konstruoi tiedon omiin analogioihinsa pohjautuen (Salovaara, 1997. Luettu 7.4.2007).

Anna-Raija ja Tapio Nummenmaa (1997, 69-71) esittävät, että oppiminen mielle-
tään tiedon uudelleen konstruoinniksi, jossa uusi ja vanha tieto sulautetaan yhteen.
Tällöin on erityisen tärkeää, että opettaja ja ohjaaja tuntevat ja ymmärtävät oppijan
kokemustaustan ja käsitykset. Kokemuksia pyritään tutkimaan ja tulkitsemaan fe-
nomenologian ja fenomenografian keinoin. Fenomenologian mukaan emme voi
erottaa kokemuksiamme kokemuksen kohteesta ja sen keskeinen kohde on olemus.
Fenomenografia puolestaan korostaa sisällön merkitystä ja sen pyrkimyksenä on
kuvata todellisuuden tietyn aspektin ymmärtämisessä havaittavia eroja.

Sosiokulttuurallisessa näkemyksessä tiedon sosiaalinen ja kulttuurinen alkuperä op-
pimisessa korostuu. Tässä näkemyksessä katsotaan, että tieto on sosiaalisesti konst-
ruoituvaa ja että oppiminen on yksilön enkulturaatioprosessi tietoa ympäröivään
kulttuuriin ja instituutioon. Sosiokulttuurallisissa näkemyksissä korostuvat yhteisölli-
syyden ja kulttuurin jatkamisen merkitys oppimisprosessin päämääränä. Yksi kes-
keisimpiä oppimisen mekanismeja on yhteisön vuorovaikutukseen osallistuminen
(Salovaara, 1997. Luettu 7.4.2007).

Oppimisen ja tiedon yhteyttä oppimistilanteeseen ja tiedon kontekstiin korostetaan
situated cognition – suuntauksessa. Tässä kontekstilla viitataan ennen kaikkea sosi-
aaliseen ja kulttuuriseen ympäristöön, jossa opitaan ja johon opittava tieto liittyy.
Sosiaalinen vuorovaikutus situated cognition – suuntauksessa on oppimisprosessin
ydinkomponentti. Suuntauksen mukaan kaikki tieto ja merkitykset ovat saaneet vai-
kutteita ja muotoutuneet kulttuurisidonnaisesti ja yksilöiden välinen vuorovaikutus
muokkaa tietoa oppimisprosessissa edelleen. Sosiokulttuurisen näkemyksen mukaan
oppimista voidaan pitää enkulturaatioprosessina, jossa yksilö omaksuu tietoa, mutta
muut kulttuurisidonnaiset tekijät (esim. tiedon soveltaminen) sosiaalisen vuorovai-
kutuksen kautta (Salovaara, 1997. Luettu 7.4.2007).

Situated - cognition -ajattelun periaatteiden mukaan muotoillussa opetuksessa opit-
tava aines esitetään sen todellisessa käyttökontekstissa. Oppimisen tulisi tapahtua
todellisen tekemisen, aktiivisen ajattelun ja ongelmanratkaisun kautta. Tällöin oppi-
jan on mahdollista tutustua tiedon todelliseen kontekstiin (Salovaara, 1997. Luettu
7.4.2007).

"Situated cognition - ajattelun edustajat pitävät ekspertti - noviisi vuorovaikutukseen perustuvaa oppipoikaopetuksen mallia opetuksen perusmuotona ja korostavat sen merkitystä myös käsitteellisen tiedon opetuksessa. Kognitiivisessa oppipoikakoulutuksessa oppiminen tapahtuu toiminnan tarkkailun ja ohjatun osallistumisen kautta. Oppimisprosessissa oppija toimii tiedon todellisessa käyttökonektistissa ekspertin tukemana. Ekspertti mallittaa tehtävän taitavaa suorittamista, tukee oppijaa ja ohjaa oppijaa refleктоimaan toimintaansa ja ajatuksiansa. Oppimisprosessin edetessä vastuu tehtävän suorittamisesta siirtyy yhä enemmän oppijalle itselleen" (Salovaara, 1997). (Lainaus löytyy www-osoitteesta [Http://wwwedu.oulu.fi/okl/lo/kt2/wsitcog.htm](http://wwwedu.oulu.fi/okl/lo/kt2/wsitcog.htm). Luettu 7.4.2007).

Sosiokulttuuralliset ja situated-cognition -mallit toimivat AOTT – prosessin pohjana. Oppimisen ja osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen oppimistavasta tai metodista riippumatta perustuu pitkälle ajatukseen, että ihminen oppii parhaiten tekemällä ja havainnoimalla. Non-formaali ja informaali oppiminen ovat näin ollen yhtä valideja kuin formaali oppiminenkin.

"... VPL is a practical strategy to demonstrate and develop your employability-potential for many purposes. It actually bridges individual learning processes and any kind of their social-economic utilisation of individual competences" (Duvekot, 2005, 3).

Oppimisprosessien tarkastelu aiemmin opitun tunnistamisen ja tunnustamisen taustalla on tärkeää, koska ne ovat hyvin moniulotteisia ja vaikuttavat aiemmin opitun arviointivaiheessa kompetenssitason määrittämiseen. Kompetenssi muodostuu taidoista, tiedosta sekä asenteesta. Kompetenssi käsitteen muodostumisessa voidaan nähdä pitkä historiallinen kehitys, jonka Räsänen (1997, 141) jaottelee kolmeen kehitysvaiheeseen.

Maatalousyhteiskunnassa vallalla oli työssä oppiminen, jolloin opittiin kädentaitoja ja tehtävien suorittamista. Tällainen oppiminen ei edistä kehittymistä, koska siitä puuttuu refleksiivisyys ja käsitteellisyys. Tekemään oppimisessa oppija itse määrit-

telee ammattitaitonsa tason. Tähän vaihetta kutsutaan myös non-formaalien oppimisen vaiheeksi.

Esiteollisessa ja teollisessa vaiheessa korostui tiedosta oppiminen, jolloin oppimistilanne muodostui koulukeskeiseksi ja työpaikalla oppimisen merkitys väheni ja ihanteena oli tietämään oppiminen. Tässä kehitysvaiheessa ammattitaito määrittyy objektiiviseksi ja staattiseksi, ja yksilön ammattitaidon taso on ulkopuolisen auktoriteetin määrittelemä. Tätä vaihetta kuvaa myös määritelmä formaalisen oppimisen vaihe.

Nykyisessä tieto- ja palveluyhteiskunnassamme korostuu reflektioiva oppiminen, jossa painotetaan ajattelemista ja sitä kautta refleksiivistä tuottavuutta ja elinikäisen oppimisen kaarta. Tässä kehitysvaiheessa tyypillistä näyttää olevan, että ammattitaito on yhteisöllis-dynaamista, joka merkitsee sitä, että työtilanteet ovat pitkälti tilannesidonnaisia ja monesti ennustamattomia. Tällöin ratkaisevaksi ammattitaidon perustaksi muodostuu yksilön tiedonmuodostamisen kyky muuttuvassa työympäristössä. Tästä vaiheesta käytetään myös nimitystä informaalisen oppimisen vaihe.

AOTT- prosessien arvioinnissa ja ammattitaidon määrittelyssä kaikki nämä eri oppimisen muodot yhdistyvät kompetensseiksi. Eurooppalainen tutkintojen viitekehys (EQF – European Qualification Framework) on jakanut tutkinnot kahdeksaan tasoon ja tasot on määritelty kompetenssimuotoon. Euroopan parlamentin ja neuvoston suosituksen mukaan kunkin jäsenmaan tulee asettaa työryhmä määrittelemään kansallisella tasolla tutkinnot EQF –tasojen mukaisesti vuoteen 2009 mennessä. (*Euroopan parlamentin ja neuvoston suositus eurooppalaisen tutkintojen viitekehysten perustamisesta elinikäisen oppimisen edistämiseksi, 2006*)

3. Aiemmin opitun tunnistaminen ja tunnustaminen – Eurooppalainen ja kansallinen kehitys

Koulutuksen tutkijat ja kehittäjät ovat tunteneet aiemmin opitun tunnistamisen ja tunnustamisen jo kauan. Ajatus oppimisesta työssä tai arjessa koulun ulkopuolella (informaali oppiminen) on esiintynyt jo viime vuosisadan alkupuolella ja ajatus on ajoittain vuosikymmenten saatossa saanut kannatusta niin ulkomailla kuin Suomessa (Nyyssölä, 2002, 10). Kuitenkin vasta 1990-luvulla se liitettiin olennaiseksi osaksi elinikäisen oppimisen strategiaa ja vasta oikeastaan 2000 – luvun jälkeen siihen liittyviä työkaluja ja metodeja on alettu kehittää ja yhtenäistää Euroopan laajuisesti.

3.1. Eurooppalainen konteksti – Lissabonin strategian kehityskaari

Koulutus 2010 –ohjelman tavoitteena on Lissabonissa maaliskuussa 2000 kokoontuneen Eurooppa-neuvoston päätelmissä annetun tehtävän mukaisesti määrittää tulevaisuudeksi kymmeneksi vuodeksi yleissivistävän koulutuksen ja ammatillisen koulutuksen järjestelmien konkreettiset tulevaisuuden tavoitteet, jotta mahdollistetaan kaikkien Euroopan kansalaisten osallistuminen uuteen osaamisyhteiskuntaan.

Euroopan unionin strategisen tavoitteen mukaisesti unionista

"...on tultava maailman kilpailukykyisin ja dynaamisin tietopohjainen talous, joka kykenee ylläpitämään kestäväää talouskasvua, luomaan uusia ja parempia työpaikkoja ja lisäämään sosiaalista yhteenkuuluvuutta" (Neuvoston (koulutus)selvitys Eurooppa-neuvostolle koulutusjärjestelmien konkreettisista tulevaisuuden tavoitteista 2001, 4).

Komission ehdotuksen ja jäsenvaltioiden vastausten pohjalta neuvosto hyväksyi helmikuussa 2001 selvityksen koulutusjärjestelmien konkreettisista tulevaisuuden tavoitteista. Asiakirjassa mainitaan seuraavat kolme tavoitetta:

- koulutusjärjestelmien *laadun parantaminen* Euroopan unionissa
- koulutukseen pääsyn helpottaminen kaikissa elämänvaiheissa
- koulutusjärjestelmien lähentäminen ympäröivään maailmaan

Koulutus 2010 –ohjelman strategisten tavoitteiden avainasioihin kuuluu mm.:

- *"Parannetaan tunnustamismenettelyjen tehokkuutta ja nopeutta jatko-opiskelua, koulutusta ja työllisyyttä varten koko Euroopassa.*
- *Edistetään asiasta vastaavien laitosten ja viranomaisten välistä yhteistyötä yhteensopivuuden lisäämiseksi laadunvarmistuksessa ja akkreditoinnissa.*
- *Edistetään koulutusmahdollisuuksia ja -rakenteita koskevien tietojen avoimuutta avoimen eurooppalaisen koulutusalueen luomiseksi.*
- *Edistetään opetuksen ja koulutuksen eurooppalaista ulottuvuutta" (Koulutus Euroopassa: erilaiset järjestelmät, yhteiset päämäärät vuoteen 2010 saakka 2002, 31).*

Viimeisimmät suositukset EU:n taholta ovat peräisin Suomen EU puheenjohtajuuskaudelta. Yhteiseurooppalainen koulutuspoliittinen viesti oli selkeä:

"Jäsenvaltioiden olisi seuraavien viiden vuoden kuluessa otettava käyttöön epävirallisen ja arkioppimisen validointi- ja tunnustusjärjestelmät validointia ja tunnustamista koskevien yhteisten eurooppalaisten periaatteiden ja nykyisten kokemusten pohjalta. Validointi- ja tunnustusjärjestelmän kehittäminen voidaan yhdistää tutkintojen tunnustamista koskevien eurooppalaisten puitteiden yhteydessä tapahtuvaan tutkintojen tunnustamista koskevien kansallisten puitteiden kehittämiseen"
(Aikuiskoulutus: Oppia ikä kaikki 2006, 9).

3.1.1. Kööpenhaminan prosessi

Marraskuun lopussa 2002 jäsenmaiden ja jäsenyyttä hakevien maiden opetusministerit ja työmarkkinajärjestöjen edustajat antoivat Kööpenhaminassa julistuksen, joka käytännössä sisälsi Lissabonin strategian päätöslauselman tavoitteet.

Kööpenhaminan prosessilla on kolme päätavoitetta: parantaa ammatillisen koulutuksen laatua, lisätä ammatillisen koulutuksen vetovoimaisuutta ja edistää ammatillisessa koulutuksessa olevien sekä ammatillisen tutkinnon suorittaneiden liikkuvuutta.

Kööpenhaminan julistus sisältää kahdeksan konkreettista painopistettä:

- 1) Ammatillisen koulutuksen eurooppalaisen ulottuvuuden vahvistaminen (European dimension)
- 2) Läpinäkyvyyden lisääminen (transparency)
- 3) Opintojen siirrettävyyden kehittäminen (transferability)
- 4) Alakohtaisten kompetenssien ja kvalifikaatioiden kehittäminen
- 5) Yhteisten laatukriteereiden ja laadunvarmistusmenetelmien kehittäminen
- 6) Eurooppalaisen ulottuvuuden vahvistaminen ohjauksen ja neuvonnan avulla
- 7) Non-formaalien ja informaalien oppimisen tunnistaminen ja hyväksilukeminen
- 8) Opettajien ja kouluttajien lisäkoulutustarpeiden huomioiminen

(Declaration of the European Ministers of Vocational Education and Training, and the European Commission, convened in Copenhagen on 29 and 30 November 2002, on enhanced European cooperation in vocational education and training ("The Copenhagen Declaration" 2002).

3.1.2. Maastrichtin kommunikation

Kööpenhaminan prosessia kehitettiin edelleen joulukuussa 2004, kun epävirallinen ministerikokous hyväksyi niin kutsutun Maastrichtin kommunikation. Kommunikation tavoitteena on edistää yhteisten eurooppalaisten työmarkkinoiden syntymistä ja rakentaa avoin ja joustava osaamisen ja tutkintojen eurooppalainen viitekehys (European Qualification Framework –EQF), jonka tarkoituksena on edesauttaa yhteistyön rakentamisessa ammatilliseen sekä korkeakoulutuksen osaamiseen ja siihen liittyen luoda kompetenssipohjainen viitekehys, jonka avulla tutkintojen tunnustaminen ja siirtäminen helpottuvat ja mahdollistuvat ammatillisessa ja yleissivistävässä koulutuksessa (Maastricht communiqué on Future Priorities of Enhanced European Cooperation in Vocational Education and Training (VET) 2004).

Maastrichtin kommunikation käsitteli edellisen lisäksi myös aiheita, joihin kuuluivat mm. inhimillinen pääoma sosiaalisen yhteenkuuluvuuden ja kilpailukykyyn edistämiseksi, elinikäinen ohjaus, epävirallisen oppimisen ja arkioppimisen yhteiset eurooppalaiset tunnustamis- ja tunnustamisperiaatteet sekä laadunvarmistus ammatillisessa koulutuksessa. (Maastricht communiqué on Future Priorities of Enhanced European Cooperation in Vocational Education and Training (VET). 2004).

3.1.3. Helsingin kommunikea

Suomen puheenjohtajuuskaudella järjestettiin Euroopan unionin ammatillisesta koulutuksesta vastaavien ministerien epävirallinen kokous Helsingissä. Kokouksessa allekirjoitettiin Helsinki-kommunikea, jossa seuraavien vuosien yhteistä eurooppalaista ammattikoulutuspolitiikkaa linjattiin mm. seuraavasti:

"Kommunikeassa asetetaan tavoitteeksi, että yhteiset ammatillisten opiskelijoiden ja työntekijöiden liikkuvuutta Euroopassa sekä opitun tunnustamista ja hyväksilukemista helpottavat työkalut saadaan valmiiksi vuoteen 2010 mennessä" (Helsingin kommunikea ammatillisen koulutuksen tehostetusta eurooppalaisesta yhteistyöstä 2006,7).

3.1.4. Aiemmin opitun tunnistamisen ja tunnustamisen periaatteet

Edellä esiteltyjen linjausten myötä on eurooppalaisessa kontekstissa ryhdytty etsimään työkaluja tavoitteiden saavuttamiseksi. Aiemmin opitun tunnistamisen ja tunnustamisen järjestelmien on katsottu parhaiten palvelevan tarkoitusta ja vastaavan Kööpenhaminan prosessin painopisteisiin 2,3,6, ja 7.

AOTT – järjestelmien tarkoituksena on tunnistaa ja tunnustaa non-formaalin ja informaalin oppimisen tuloksia, jolloin maksimoidaan yksilöllä jo olevien resurssien hyötykäyttö. Non-formaalilla oppimisella (epävirallinen oppiminen) tarkoitetaan sellaista oppimista, joka on tapahtunut esimerkiksi vapaan sivistystyön oppilaitoksissa (esim. kielten opiskelu kansalaisopistossa) tai työpaikkakoulutuksena. Non-formaalissa oppimisessa oppijalle annetaan opetusta, mutta ei virallista, formaalin oppimisen todentavaa todistusta. Informaalilla oppimisella (arkioppiminen) tarkoitetaan sellaista oppimista, joka tapahtuu työssä, harrastuksissa, järjestötoiminnan parissa jne. Tällöin oppiminen siis tapahtuu arjessa, ei opetuksessa (Aikaisemmin hankitun osaamisen tunnustaminen koulutusjärjestelmässä 2004, 16).

Ruotsalainen vertailututkimus (Internationell jämförelsestudie av validering 2006, 15) määrittelee non-formaalin ja informaalin oppimisen seuraavasti:

"Med ett formativt förhållninssätt blir validerig ett sätt att stödja en persons pågående utveckling inom utbildning eller inom yrkeslivet. Vid ett summativt förhållninssätt ses validering i höge grad som ett verktyg för att mäta en persons kunskaper och kompetenser i ett specifikt sammanhang, till exempel inför utfärdandet av ett yrkescertifikat eller inför en anställning."

Työelämän, harrastustoiminnan, järjestötoiminnan ja omatoimisen opiskelun tms. kautta opitut taidot tunnistamalla ja muuntamalla kompetensseiksi pystytään tehokkaasti lyhentämään koulutusaikoja ja siten myös säästämään yhteiskunnan ja yksilön resursseja. AOTT -järjestelmien tavoitteena on luoda läpinäkyvyyttä ja vertailukelpoisuutta eri Euroopan maiden tutkintojen välille, jotta liikkuvuus eurooppalaisilla työmarkkinoilla helpottuisi.

Ajatusmalliin elinikäisestä oppimisesta kuuluu, että kaikenlaisella oppimisella – sekä virallisella, epävirallisella kuin arkioppimisella – on arvoa. Kahden viimeksi mainitun validointi muodostaa elinikäistä oppimista koskevan strategian perustan. Oppimistulokset pitäisi tunnustaa ja niitä olisi arvostettava riippumatta siitä, missä ja miten ne on saavutettu.

Epävirallisen ja arkioppimisen tunnustamisen ansiosta opiskelijat voivat määrittää oman aloituspisteensä, päästä mukaan itselleen sopivantasoiseen opetusohjelmaan, hankkia opintosuorituksia tiettyä tutkintoa varten ja/tai suorittaa kokonaisen tutkinnon oman osaamisensa pohjalta. Järjestely motivoi haluttomia osallistujia ja ottaa aiemmin opitun paremmin huomioon ja säästää aikaa ja rahaa vähentämällä tarvetta oppia uudelleen jo kertaalleen opittua, tai poistaa tämän tarpeen kokonaan. Lisäksi yhteiskunta voi hyötyä taidoista, jotka on hankittu ilman yhteiskunnallisia kustannuksia. (Aikuiskoulutus: Oppia ikä kaikki 2006, 8).

Ohjaus- ja arviointiprosessit ovat AOTT -järjestelmissä tärkeässä asemassa, sillä olisi ihanteellista, että ammattimaiset AOTT -ohjaajat ja arvioijat tunnistavat, tunnustavat ja muuntavat kompetensseiksi non-formaalien ja informaalin oppimisen tuloksia. Tämä vaatii lisäkoulutusta opetushenkilöstölle ja suositeltavaa olisi, että AOTT -ohjaajat ja -arvioijat muodostaisivat oman ammattikuntansa. AOTT –

prosessin ohjaus ja arviointi eroavat totutuista prosesseista lähtökohtaisesti niin paljon, että nykyinen eurooppalainen suuntaus ja kehitystyö tukevat erillisen AOTT – arvioija ja –ohjaajakunnan kouluttamista.

Validointimenetelmien ja -järjestelmien jatkokehittely jäsenvaltioissa edellyttää seuraavien haasteiden huomioimista:

"– validoinnin käyttöönoton on perustuttava asiaan liittyvien sidosryhmien ja erityisesti työmarkkinaosapuolien osallistumiseen, jotta kaikki ottaisivat vastuun toiminnasta ja sen uskottavuus lisääntyisi – arviointimenetelmien ja niitä soveltavien laitosten laatua olisi parannettava
– kaikilla tasoilla annettavan koulutuksen tavoitteet olisi muotoiltava uudelleen oppimistulosten muodossa. Tämä on olennaisen tärkeää validoinnin kannalta: niin kauan kun tavoitteet perustuvat panostekijöihin, validointia on vaikea toteuttaa." (Aikuiskoulutus: Oppia ikä kaikki. 2006, 8).

3.1.5. Aiemmin opitun tunnistamisen ja tunnustamisen laatu

Jos aikuiskoulutustarjonta ei ole laadukasta, ei oppimistuloksilta voida odottaa paljon. Laatuun liittyy useita eri näkökohtia: tiedotus ja ohjaus, tarveanalyysi, työelämän tarpeita vastaava opetus, toteutus, tuki- ja ohjauspalvelut, arviointiin liittyvä toimintamalli ja ohjeistus, sekä osaamisen tunnustaminen, validoiminen ja sertifiointi. (Aikuiskoulutus: Oppia ikä kaikki. 2006, 8).

Koulutuksen tarjoajien yleiseen laatuun on tärkeää kiinnittää huomiota. Koulutuksen tarjoajien tulee ottaa käyttöön akkreditointimekanismit, laadunvarmistustyökaluja sekä sisäinen ja ulkoinen seuranta- ja arviointijärjestelmä. Jäsenvaltioiden on otettava käyttöön laadunvarmistusmekanismeja. (Aikuiskoulutus: Oppia ikä kaikki. 2006, 7-8).

Kansalliset ja kansainväliset AOTT -järjestelmät takaavat vertailtavuuden ja läpinäkyvyyden vain, jos niiden toimeenpanossa noudatetaan yhteisiä standardeja ja laatukriteereitä.

Euroopan komission non-formaalien ja informaalin oppimisen työryhmä laati yhteiset periaatteet standardien pohjaksi. Yhteiset periaatteet ovat:

1. Validoinnin tarkoituksenmukaisuus (The purpose of validation)
 2. Yksilön oikeudet (Individual entitlements)
 3. Oppilaitosten ja muiden sidosryhmien velvollisuudet ja sitoumukset (Responsibilities of institutions and stakeholders)
 4. Luotettavuus ja vastuullisuus (Confidence and trust)
 5. Puolueettomuus (Impartiality)
 6. Paikkansapitävyys ja lainmukaisuus (Credibility and legitimacy)
- (Common European Principles for Validation of Non-formal and Informal Learning Note for the meeting of 'Objectives group H' 2004).

Prinsipeillä pyritään edistämään

- eri lähestymistapojen ja järjestelmien vertailtavuutta ja yleistä käyttöönottoa
- eri tavoin saavutettujen oppimistulosten siirtämistä ja hyväksyntää sekä
- yksilön tarpeita ja oikeuksia.

Prinsippien ominaisuuksiin kuuluu, että

- soveltaminen perustuu vapaaehtoisuuteen
- sidosryhmien oikeuksia, vastuita ja osaamista kunnioitetaan
- ei ole yhtä ainoaa lähestymistapaa tai järjestelmää vaan useita järjestelmiä ja validointimalleja sekä aiemmin opitun tunnistamis- ja tunnustamistapoja (Guide Quality Standards for Validation 2005, 9).

Euroval -projektissa on yhteisten periaatteiden pohjalta määritelty AOTT – standardit ja laatuvaatimukset, joiden käyttöönotto ja noudattaminen edesauttavat henkilökohtaistamisperiaatteiden kansallista ja kansainvälistä vertailtavuutta ja läpinäkyvyyttä ja samalla varmistavat toiminnan laadun. Tämän hankkeen yhtenä tarkoituksena on implementoida laatuvaatimukset henkilökohtaistamisprosessin osaksi.

3.2. Kansallinen konteksti – näyttöä vuodesta 1994

Suomessa näyttötutkintojärjestelmä, joka perustuu AOTT- periaatteelle, on toiminut vuodesta 1994. Suomi oli yksi Euroopan ensimmäisiä maita, jossa kompetenssien

tunnistamiseen ja tunnustamiseen perustuva tutkintojärjestelmä luotiin. Tälläkin hetkellä suomalainen näyttötutkintojärjestelmä on ainutlaatuinen Euroopassa, sillä missään muualla ei ole rakennettu yhtä standardoitua kansallista järjestelmää kuin Suomessa.

Näyttötutkintojen suosio kasvaa vuosi vuodelta, joka selkeästi osoittaa, että niin aikuiset oppijat kuin myös työmarkkinat luottavat järjestelmään ja pitävät sitä arvossa. Eurooppalaiset koulutuksen järjestäjät ja opetusviranomaiset ovat osoittaneet kasvavassa määrin kiinnostustaan Suomen näyttötutkintojärjestelmää kohtaan. Mm. Luxemburgissa on valmisteilla ammatillisen koulutuksen uudistus ja he mallintavat suomalaista näyttötutkintojärjestelmää omaan kontekstiinsa sopivaksi.

Suomalaista näyttötutkintojärjestelmää ja siihen liittyviä ohjaustoimintoja kehitetään jatkuvasti. Suomen opetusviranomaiset ovat sitoutuneita noudattamaan ja kehittämään eurooppalaisia koulutuspoliittisia virtauksia, mikä on tärkeää, jotta AOTT – järjestelmän toimivuus eurooppalaisessa kontekstissa pystytään takaamaan.

3.2.1. Aikuisopiskelun ohjauksen kehittäminen

Opetusministeriön ja työministeriön asettama valmisteluryhmä on vuoden 2006 alkupuolella koonnut ehdotuksia toimenpideohjelmaksi. Toimenpideohjelman tavoitteena on, että

"vuoteen 2008 mennessä kansalaisilla on käytettävissään koko koulutustarjonnan kattavat monipuoliset ja asiakaslähtöiset tieto- ja neuvontapalvelut ja että kaikissa aikuiskoulutusta järjestävissä oppilaitoksissa ja korkeakouluissa on käytössä myös aikuisopiskeluun soveltuvat ohjausjärjestelyt. Kehittämistoimilla edistetään osaamisen tunnustamista ja tunnistamista, oppimisvaikeuksien voittamista ja aikuisopiskelussa aliedustettujen ryhmien entistä laajempaa osallistumista koulutukseen." (Aikuisopiskelun tietopalvelujen, neuvonnan ja ohjauksen kehittäminen 2006, 1).

3.2.2. Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma

Opetusministeriön laatiman vuosia 2003–2008 koskevan koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman lähtökohtana on varmistaa koulutuksen perusturvan toteutuminen.

Kehittämissuunnitelman painopisteitä ovat:

- koulutusjärjestelmän tehokkuuden parantaminen
- lasten ja nuorten tukeminen
- aikuisten koulutusmahdollisuuksien parantaminen

Tavoitteeksi suunnitelmassa aikuisväestön osalta on asetettu mm.:

- aikuisten osaamistason kohottaminen ja ajan tasalla pitäminen
- aikuisten elämäntilanteen ja aiemmin opitun huomioon ottavien koulutusmahdollisuuksien lisääminen (Koulutus ja tutkimus 2003–2008 Kehittämissuunnitelma 2004).

3.2.3. Henkilökohtaistaminen

Henkilökohtaistaminen on yksi AOTT -järjestelmä, jonka avulla pyritään sekä yksilön että yhteiskunnan resursseja säästävään toimintaan ja jossa ohjauksen rooli on painottuneessa asemassa.

Henkilökohtaistamismääräys (Ks. Liite) on osa opetusministeriön EU – koulutusstrategian toteuttamista. Väestön ikärakenne ja talouden hidas kasvu ovat vaikeuttaneet työllisyystavoitteiden saavuttamista. Komissio on patistanut Suomea laatimaan pitkän aikavälin strategian sukupuolten välisen palkkaerojen kaventamiseksi, parantamaan heikon ammattitaidon omaavien koulutusmahdollisuuksia sekä ponnisteluja työttömyysloukkujen ja matalapalkka-alojen työvoimakustannusten vähentämiseksi. (The Lisbon European Council – an Agenda of Economic and Social Renewal for Europe 2000)

Henkilökohtaistamisprosessin käyttöönotto osaltaan pyrkii edesauttamaan edellä mainittujen ongelmien ratkaisua.

Henkilökohtaistaminen on räätälöity asiakaspalveluprosessi, jossa ohjataan opiskelija löytämään omat vahvuutensa ja jossa opiskelijaa autetaan kartoittamaan oma aiemmin hankittu osaaminen ja tietotaito sekä autetaan kartoittamaan asiakkaan osaamiskapeikat nykyisten tutkintovaatimusten ja työelämän tarpeiden mukaisesti. Henkilökohtaistamisessa ei ole pelkästään kyse aiempien opintojen tunnustamisesta, vaan tarkoitus on haravoida asiakkaan työelämässä, harrastusten kautta tai itseopiskelun kautta hankittu osaaminen. Osaamiseen kuuluvat niin käden taidot, työprosessien kokonaisvaltainen hahmottaminen, sosiaaliset taidot, kuin tiedolliset ja henkiset taidotkin.

Henkilökohtaistamisessa arvioidaan asiakkaan osaamispääomaa. Arvioinnin lisäksi osaamispääomaa tulee myös arvostaa. Varmasti jokaisella on paljon tutkintotavoitteiden ulkopuolelle jäävää osaamispääomaa, jota ei välttämättä voida tunnustaa, mutta se voidaan tunnistaa ja sitä voidaan ja pitää arvostaa!

Henkilökohtaistamismääräys liittyy opetusministeriön EU – koulutusstrategian toteuttamiseen. Suomen väestön ikärakenne ja hidas talouskasvu ovat hankaloittaneet työllisyystavoitteiden saavuttamista. Henkilökohtaistamisen tarkoitus on kohottaa aikuisväestön koulutustasoa taloudellisesti ja ajallisesti tehokkaasti. Henkilökohtaistamisella pyritään saavuttamaan tutkinto nopeammin, jos tutkinnon suorittajalla on jo tutkinnon kriteerien vaatimaa osaamista. Tätä kautta lyhentyneet koulutusajat motivoivat aikuisia suorittamaan tutkinnon ja parantamaan omia mahdollisuuksiaan työmarkkinoilla (Karttunen et al. 2007).

Henkilökohtaistamisprosessi on jaettu kolmeen vaiheeseen: hakeutuminen, tutkinnon suorittaminen ja tarvittavan ammattitaidon hankkiminen.

Hakeutumisvaiheessa koulutuksen ja/tai tutkintojen järjestäjä kartoittaa asiakkaan kanssa yhdessä asiakkaan aiempaa osaamista, erityistarpeita ja ohjauksen tarpeita. Asiakkaan osaaminen voidaan kartoituksen perusteella ehdottaa tunnustettavaksi,

hänet voidaan ohjata soveltuvan tutkinnon tai sen osan suorittamiseen tai hänet voidaan ohjata tarvittavan ammattitaidon hankkimiseen.

Tutkinnon suorittamisvaiheessa noudatetaan tutkinnon perusteissa määriteltyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteerejä sekä ammattitaidon osoittamistapoja. Tutkintosuorituksiksi tai sen osaksi tunnustetaan myös aikaisemmin osoitettu ja arvioijien hyväksymä osaaminen.

Tarvittavan ammattitaidon hankkimisvaiheessa oppimisen suunnittelussa ja toteutuksessa otetaan huomioon opiskelijan elämäntilanne, aikaisemmin hankittu osaaminen, todetut oppimistarpeet ja työssä oppimisen mahdollisuudet. Lisäksi henkilökohtaistamisessa valitaan opiskelijalle soveltuvat koulutuksen järjestämismuodot, oppimisympäristöt, opetus- ja arviointimenetelmät ja ohjaustoimet. (Opetushallitus. www.oph.fi. Luettu 7.4.2007)

4. EUROVAL –validointimenettelyjen laadunhallintaa

Osaamisen tunnustamisprosessit Euroopassa ovat edelleen hankalia ja hajanaisia, mistä on välitöntä haittaa kansalaisille. Eri julkisten ja yksityisten tahojen ammatinvalinnassa ja ammattineuvonnassa tai opitun tai ammattiosaamisen tunnustamisessa ja/tai arvioinneissa käyttämät aiemmin opitun tunnistamis- ja tunnustamismenetelmät eroavat toisistaan (Guideline Quality Standards for Validation, 2005).

Pätevyyksiä myöntävät ja osaamisen tunnustamisesta vastaavat tahot eivät kykene toimimaan yhdessä, sillä jokaisella on omat lähestymistapansa (vaikka prosessin vaiheet ovat yleensä samoja) ja koska eri tahojen rinnakkaisten tulosten tunnustamiseen ei ole menettelyjä saman maan sisällä saati eri jäsenvaltioiden välillä.

Useimmissa tapauksissa laadunvarmistusmenettelyjä ei ole formalisoitu, eivätkä ne ole yhteisiä eri validoijatahoille. Tämä johtaa eri validoijatahojen keskinäiseen epäluottamukseen (Guideline Quality Standards for Validation, 2005).

Hajanaisten toimintatapojen vuoksi on tärkeää kehittää yhteiseurooppalaisia työkaluja, joita voidaan helposti modifioida kansalliseen käyttöön eurooppalaisten periaatteiden mukaisesti.

"Ammatillisen koulutuksen laadunhallinnan kehittämiseen vaikuttaa yhä vahvemmin Euroopan unionin sisäinen yhteistyö. Kööpenhaminan prosessin yhteydessä ammatillisen koulutuksen laadunvarmistuksen tukemiseksi on kehitetty yhteinen viitekehys (CQAF, Common Quality Assurance Framework). laadunvarmistuksen yhteisen viitekehyksen tarkoituksena on auttaa kehittämään, seuraamaan, arvioimaan ja parantamaan laatujärjestelmiä ja laadunhallinnan käytäntöjä eri tasoilla yhteisen vertailujärjestelmän ja konkreettisten apuvälineiden avulla" (Ammatillisen koulutuksen laadunhallintasuositus 2006, 6).

Seuraavassa on kuvattuna Euroval –laatutyökalu, jonka tarkoitus on helpottaa AOTT- toimijoiden vertailtavuutta niin kansallisella kuin kansainväliselläkin tasolla ja luoda validointitulosten läpinäkyvyyttä ja parantaa niiden siirrettävyyttä.

Ylimmässä sarakkeessa (1) ovat yhteiset eurooppalaiset periaatteet ja ne on merkitty vihreällä värillä. Alemmissä (2,3 ja 4) keltaisissa sarakkeissa ovat laatustandardit, indikaattorit ja validointiprosessin osoittamis- ja varmennuskeinot. Kunkin periaatekokonaisuuden jälkeen periaatteet ja standardit on selitetty sanallisesti.

Periaatteiden ja standardien selitykset samoin kuin taulukoissa esiintyvät tekstit ovat tekijän käännöksiä alkuperäisestä englanninkielisestä Guideline Quality Standards for Validation -oppaasta vuodelta 2005. Opa on saatavilla verkosta osoitteesta www.institutovirtual.pt/euroval.

1. Yhteiset eurooppalaiset prinssiipit		
2. Arkioppimisen ja epävirallisen oppimisen tunnistamisen ja validoinnin laatustandardit	3. Laadunvarmistuksen ja laatuindikaattoreiden tarkistuslista	4. Validointiprosessin osoittamis- ja varmenuskeinot

Taulukko 1. Euroval -työkalun rakenne

I Validoinnin tarkoituksenmukaisuus		
Ii Validointimenettelyn tavoite on selkeästi kuvattu ja yleisesti tunnustettu	<p>Onko validoinnin tavoite selvä?</p> <p>Onko tavoitteena tunnistaminen vai validointi (todistuksen saaminen)?</p> <p>Liittyykö validointimenettely käynnissä olevaan oppimisprosessiin, uraohjaukseen tai henkilökohtaiseen kehittymiseen?</p> <p>Onko validoinnin tarkoitus selkeästi dokumentoitu?</p> <p>Onko validointimenettely kuvattu kattavasti?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sanaston sisältävä kuvaus • Validointiperiaatteet
Iii Validointimenettely on olennainen osa organisaation toimintaa	<p>Kuuluuko validointimenettely operatiiviseen toimintaan?</p> <p>Onko validointimenettelyllä vakiintunut rahoitusrakenne?</p> <p>Tunnetaanko validointimenettely koko organisaatiossa</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Validointimenettelyn kuvaus • Esitteet • Alkuhaastattelu • Arviointihaastattelu • Muut asiakirjat, joilla osoitetaan menettelyn olevan osa organisaation toimintaa

Taulukko 2. Validoinnin tarkoituksenmukaisuus

I Validoinnin tarkoituksenmukaisuus

Validoinnin tavoite tulee esittää selkeästi periaatteiden mukaisesti siten, että tarve kaiken tiedon ja osaamisen hyödyntämiseen – riippumatta siitä, miten tiedot ja taidot on saatu – käy selvästi ilmi. Validointia tulee voida soveltaa sekä formatiivisessa (oppimisprosessin aikana tapahtuvassa) että summatiivisessa arvioinnissa (tutkinto-tavoitteisessa loppuarvioinnissa).

Ii Validointimenettelyn tavoite on selkeästi kuvattu ja määritetty

Validointimenettelyn tavoitteet tulee kuvata sekä organisaation että osallistujan omien tavoitteiden kannalta. Oppimistulosten validoinnilla pyritään tukemaan elinikäistä oppimista, työllistymistä ja henkilökohtaista kehitystä.

Validointimenettelyn sisältö riippuu tavoitteista. Menettelyn tavoitteista ja sisällöstä tulee tiedottaa kaikille osallisille.

Iii Validointimenettely on olennainen osa organisaation toimintaa

Validointimenettely on osa operatiivista toimintaa. Validointimenettely on mukana kaikissa strategisissa suunnitelmissa, ja siihen sitoudutaan koko organisaatiossa.

Validointimenettelyn toteutukselle tulee määrittää vastuhenkilö organisaatiossa.

II Yksilön oikeudet		
IIi Jokainen päättää itse validointimenettelyyn osallistumisestaan	Tunteeko henkilö validointimenettelyn sisällön ja vaiheet?	<ul style="list-style-type: none"> • Selkeä kuvaus validointimenettelystä
IIii Osallistujat saavat tasa-puolisesti tietoa, ohjausta ja neuvontaa	<p>Ovatko esittely ja ohjaustoimet osa validointimenettelyä?</p> <p>Onko tiedotukselle ja alkuarvioinnille määritetty vastuuhenkilö?</p> <p>Onko tiedotus- ja ohjaustoimet suunnattu kaikille, jotka ovat tekemisissä validointimenettelyn kanssa?</p> <p>Tuntevatko osallistujat arviointijärjestelyt?</p> <p>Tuetaanko osallistujia henkilökohtaisen kehityssuunnitelman laatimisessa?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Selkeä kuvaus validointimenettelystä • Validointiprosessin toimintojen tehtävänkuvaukset
IIiii Validointimenettelyn tulee olla mahdollisimman monen ulottuvilla (maantieteellisistä, sosiaalisista, taloudellisista, kielellisistä tai sukupuolesta johtuvista tekijöistä riippumatta)	Onko prosessiin osallistumiselle vakiintunut menettely?	<ul style="list-style-type: none"> • Yksilöasiakirjat • Organisaatiostandardit • Kuvaus valitusmenettelystä
IIiv Valitusmenettelystä tiedotetaan	<p>Onko valitusmenettely vakiintunut?</p> <p>Tiedotetaan osallistujalle validointia aloitettaessa tämän oikeuksista?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Yksilöasiakirjat • Organisaatiostandardit • Kuvaus valitusmenettelystä
IIv Yksilön oikeuksia koskevat menettelytavat ovat vakiintuneita	<p>Ovatko validoinnin tulokset osallistujan omaisuutta?</p> <p>Neuvotaanko osallistujaa, mikäli tulosten väärinkäyttöä ilmenee?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Yksilöasiakirjat • Muut asiakirjat

Taulukko 3. Yksilön oikeudet

II Yksilön oikeudet

Yksilön oikeuksien kunnioittaminen on tärkeää. Oikeudet voivat vaihdella ala- ja tehtäväkohtaisesti mutta kaikille yhteisiä tekijöitäkin löytyy:

- Validoinnin tulosten tulee kuulua osallistujalle.
- Validointi on vapaaehtoista, ja jokainen päättää itse osallistumisestaan.
- Validointituloksista on oikeus valittaa.
- Kaikilla on yhtäläinen oikeus osallistua validointiin.
- Kaikkia tulee kohdella samanarvoisesti.
- Osallistujien yksityisyyttä ja osallistumisoikeutta tulee kunnioittaa.

IIi Jokainen päättää itse validointimenettelyyn osallistumisesta

Validointi on vapaaehtoista, ja jokainen päättää itse, haluaako osallistua validointiin. Validoinnin tulee perustua keskusteluihin ja sopimukseen työntekijän ja työnantajan sekä mahdollisuuksien mukaan myös ammattijärjestön välillä. Validoinnista on aina oikeus kieltäytyä, mikäli epäilee sen läpinäkyvyyttä, tasapuolisuutta tai tulosten käyttötarkoitusta.

IIii Osallistujat saavat tasapuolisesti tietoa, ohjausta ja neuvontaa

Validointia on tuettava tarjoamalla tietoa, ohjausta ja neuvontaa menettelyistä, arviointistandardeista ja -kriteereistä.

IIiii Validointimenettely on tarjolla mahdollisimman monen ulottuvilla (maantieteellisistä, sosiaalisista, taloudellisista, kielellisistä tai sukupuolesta johtuvista tekijöistä riippumatta)

Erityistarpeisille henkilöille tulee kehittää erityismenettelyjä, joilla varmistetaan, että validointimenettely voidaan tarjota tasapuolisesti kaikille.

IIiv Valitusmenettelystä tiedotetaan

Jokaisella on oikeus valittaa validointituloksista. Tästä oikeudesta tulee selvästi tiedottaa validointiprosessin alussa.

IIv Yksilön oikeuksia koskevat menettelytavat ovat vakiintuneita

Validoinnin tulokset kuuluvat osallistujalle. Mikäli jotakin muuta sovitaan, sopimus ei saa loukata yksilön oikeuksia.

III Luotettavuus ja vastuullisuus		
IIIi Validointimenettelyn vaiheet on kuvattu selkeästi ja täsmällisesti	<p>Onko jokaisen vaiheen kaikki toiminnot kuvattu selvästi?</p> <p>Onko jokaisen vaiheen toimijat ilmoitettu selvästi?</p> <p>Onko kaikkien toimijoiden tehtävät ja velvollisuudet kuvattu selvästi?</p> <p>Onko kunkin vaiheen tulostavoitteet määritetty?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tekniset asiakirjat • Vaatimusasiakirjat
IIIii Arviointiprosessi on luotettava	<p>Onko arviointi ja validointimenettelyt määritetty?</p> <p>Noudatetaanko arvioinnissa kyseistä menettelyä?</p> <p>Noudatetaanko tulosten käsittelyssä ja julkistamisessa määritettyä menettelyä?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tekniset asiakirjat • Vaatimusasiakirjat
IIIiii Arvioinnin tulokset ovat luotettavia	<p>Tukevatko arviointitulokset (tutkinto)vaatimuksia?</p> <p>Annetaanko osallistujalle selkeä ja eritelty raportti ja palaute edistymisestä ja/tai tuloksista?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tekniset asiakirjat • Vaatimusasiakirjat • Hyväksytty tulos: Yleisesti hyväksytty pätevyys
IIIiv Arviointivälineillä pyritään saavuttamaan luotettavat arviointitulokset	<p>Onko käytettyjen arviointityökalujen tarkoitus määritetty?</p> <p>Noudatetaanko arvioinnissa hyväksytyjä standardeja?</p> <p>Onko kunkin arviointityökalun kohdalla osoitettu, mitä osaamista tai sen osaluetta sillä arvioidaan?</p> <p>Onko kunkin arviointityökalun kohdalla osoitettu sen antamien tulosten painoarvo kokonaisarvioinnissa?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Arviointityövälineitä: kuten tietotesti, haastattelu • portfolio
IIIv Arvioiteja kehitetään jatkuvasti luotettaviin arviointituloksiin pääsemiseksi	<p>Antavatko arviointityövälineet luotettavan ja todenmukaisen kokonaiskuvan?</p> <p>Onko jokaiselle arviointityövälineelle määritetty arviointikriteerit?</p> <p>Onko jokaisen arviointityökalun käytölle ennalta määrätyt perusteet?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tekniset asiakirjat

<p>IIIvi Arviointi on osallistujalle läpinäkyvä</p>	<p>Perustuuko arviointi näyttöön ja osoitettuun osaamiseen ja pidetäänkö arviointia kirjaa?</p> <p>Käydäänkö arviointiprosessin lopussa arviointikeskustelu osallistujan kanssa?</p> <p>Laaditaanko arviointikeskustelusta raportti?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tekniset asiakirjat • Vaatimusasiakirjat • Pätevyysasiakirjat • Yksilöasiakirjat • Henkilökohtainen kehityssuunnitelma • Portfolio • Arviointiraportti
---	--	--

Taulukko 4. Luotettavuus ja vastuullisuus

III Luotettavuus ja vastuullisuus

Luotettavuus koskee menettelyitä, arviointistandardeja ja -kriteerejä sekä tietojen saatavuutta. Kaikkien prosessiin osallistuvien on saatava riittävästi tietoa luotettavan päätöksenteon pohjaksi. Avoimuus edellyttää:

- huolellisesti määritellyjä arviointistandardeja
- selkeitä tietoja arviointien suorittamistavoista ja päätelmien perusteista
- selkeitä tietoja validoinnin tarkoituksesta ja tulosten käytöstä
- selkeiden tietojen tarjoamista validointiehdoista, kuten menettelyyn kuluvasta ajasta ja kustannuksista sekä tarjottavasta tuesta ja ohjauksesta.

IIIi Validointimenettelyn vaiheista on selkeät ja täsmälliset kuvaukset

Validointimenettely koostuu useista vaiheista, kuten alkuarviointista ja sertifiointimenettelyn esittelystä sekä seurannasta. Jokainen vaihe ja siihen kuuluvat toimenpiteet on kuvattava selkeästi ja täsmällisesti. Kaikki tehtävät ja vastuut on kuvattava ja niihin on nimettävä henkilöt. Jokaisen vaiheen tulostavoitteista on kuvaus.

Osallistujalle on selvitettävä validointimenettely, -menetelmä, tulokset ja ilmoitusmenettely sekä valitusprosessi. Osallistujan tulee tietää asemansa prosessin kaikissa vaiheissa.

IIIi Arviointiprosessi on luotettava

Arviointi on osallistujan saavuttamien tietojen, tietämyksen ja/tai osaamisen arviointimenettelyjen ja -menetelmien yhteistulos. Arvioinnin tavoitteena on yleensä tietojen tai osaamisen sertifiointi. Arviointivälineiden, -menetelmien ja -prosessin luotettavuus ja pätevyys on taattava. Arviointivälineiden, kuten -mallin, -pöytäkirjojen jne., tulee vastata arviointistandardeja. Arvioinnissa on noudatettava ja sen on vastattava kuvattua menettelyä.

IIIii Arviointitulokset ovat luotettavia

Arvioinnin tuloksen on perustuttava hyväksytyihin tutkintovaatimuksiin. Sidosryhmien tulee pitää tutkintovaatimuksia pätevinä. Osallistujan tulee saada selkeä ja eritelty raportti ja palaute edistymisestään ja/tai tuloksistaan. Osallistujan yksityisyyden suojaa on kunnioitettava.

IIIiv Arviointivälineillä pyritään optimoimaan arviointia

Arviointityökalujen, -menetelmien ja -prosessin luotettavuus ja pätevyys on taattava. Arvioinnissa on noudatettava tunnustettuja arviointistandardeja. Jokaisesta arviointivälineestä on määritettävä, mitä osaamista tai osaamisen osa-alueita sillä arvioidaan. Jokaisen viralliseen arviointiin tai ammattitutkintovaatimusten arviointiin käytettävän arviointivälineen painoarvo on ilmoitettava.

IIIv Arvioinnin luotettavuus on optimoitu

Jokaisen arviointivälineen arviointikriteerit on määritettävä. Arviointivälineiden on yhdessä tuotettava luotettava ja todenmukainen kokonaiskuva. Opitun osoitusten laadun ja määrän tulee olla riittävän ajankohtainen, asiaankuuluva ja sisällöltään monipuolinen. Arviointivälineiden on oltava luotettavia eri arviointiympäristöissä.

IIIvi Arviointi on osallistujalle läpinäkyvä

Arviointitulokset on kirjattava ja esitettävä osallistujalle. Arvion tulee perustua osaamisen näyttöihin. Menettely päätetään osallistujan kanssa pidettävään arviointikeskusteluun, josta laaditaan raportti (osallistujalle).

IV Puolueettomuus		
IVi Arvioijan pätevyys	<p>Onko arvioijalla tarvittavat arviointitaidot?</p> <p>Onko arvioijalla tarvittavat viestintätaidot?</p> <p>Onko arvioija motivoitunut arviointitehtävään?</p> <p>Asennoituuko arvioija myönteisesti validointiin?</p> <p>Onko arvioija teknisesti ja ammatillisesti pätevä ja kokenut?</p> <p>Onko arvioijalla tarvittavat yhteistyötaidot?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pätevyysasiakirjat • Yksilöasiakirjat • Työkokemus • Asianmukainen arvioijakoulutus • Osaamisprofiili • Toimintaohjeet • Todistus
IVii Ohjaajan pätevyys	<p>Onko ohjaajalla tarvittavat viestintätaidot?</p> <p>Onko ohjaaja teknisesti ja ammatillisesti pätevä ja onko hänellä riittävästi alan kokemusta? Asennoituuko ohjaaja myönteisesti validointiin?</p> <p>Onko ohjaaja motivoitunut ohjaustehtävään?</p> <p>Onko ohjaajalla asianmukaiset ohjaus-, valmennus- ja neuvontataidot?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pätevyysasiakirjat • Yksilöasiakirjat • Työkokemus • Asianmukainen ohjaajakoulutus • Osaamisprofiili • Toimintaohjeet • Todistus
IViii Toimijoiden ammattitaidon varmentaminen	<p>Onko määritelty, kuka vastaa arvioijien toiminnan laadusta?</p> <p>Onko määritelty, kuka vastaa ohjaajien toiminnan laadusta?</p> <p>Onko määritelty, kuka varmentaa arvioijien ja ohjaajien ammattitaidon ja roolin?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tekniset asiakirjat • Pätevyysasiakirjat

Taulukko 5. Puolueettomuus

IV Puolueettomuus

Puolueettomuus on osa validointiprosessiin osallistuvien arvioijien ja ohjaajien tehtävää ja vastuuta. Arvioijien ja ohjaajien tehtävien tulee olla selkeästi erillään. Ohjaajan tehtävä päättyy portfolion viimeistelyvaiheeseen, minkä jälkeen portfolio toimitetaan arvioitavaksi. Arvioijat ja ohjaajat ovat asiantuntijoita, joilla on soveltuva pätevyys ulkopuolisesta oppilaitoksesta.

Ohjaajan ja arvioijan tehtävät on pidettävä selkeästi erillään, jotta vältetään vaarantamasta validointitulosten luotettavuutta ja luottamusta niihin.

Puolueettomuutta voidaan edistää koulutuksella ja järjestelmällisellä verkostoitumisella (validoijatahojen myötävaikutuksella).

IVi Arvioijien pätevyys

Arvioijien tulee noudattaa arviointisääntöjä ja olla päteviä tehtäväänsä. Arvioijat osallistuvat validointiprosessin eri vaiheisiin. Tehtävien olennaiset edellytykset voidaan jakaa kahteen tyyppiin: pätevyysvaatimukset ja psykososiaaliset taidot. Arvioijalta edellytetään

- arviointitaitoja
- viestintätaitoja
- yhteistyötaitoja
- myönteistä asennetta validointia kohtaan
- motivoituneisuutta arviointitehtävään
- teknistä ja ammatillista asiantuntemusta ja kokemusta.
- arvioijana toimiminen edellyttää virallista koulutusta.

IVii Ohjaajan pätevyys

Ohjaajien tulee noudattaa arviointisääntöjä ja olla päteviä tehtävänsä.

Ohjaajalta edellytetään

- ohjaus-, opastus- ja neuvontataitoja
- viestintätaitoja
- myönteistä asennetta validointia kohtaan
- motivoituneisuutta ohjaustehtävään
- teknistä ja ammatillista asiantuntemusta ja kokemusta.
- Ohjaajana toimiminen edellyttää virallista koulutusta.

IViii Toimijoiden ammattitaidon varmentaminen

Arvioijan toiminnan laadun valvontaan tulee määrittää vastuhenkilö, mieluiten riippumaton, laillinen taho. Ohjaajan ja arvioijan ammattipätevyys ja pätevyys toimia ohjaajana tai arvioijana tulee varmistaa.

V Paikkaansapitävyys ja lainmukaisuus		
Vi Toimintaan osallistuvat asianmukaiset toimijatahot	Ovatko asianmukaiset toimijatahot osallisina kehitystyössä, käytänteiden toimeenpanossa ja rahoituksessa? Ovatko kaikki toimijatahot aidosti sitoutuneita toimintaan?	<ul style="list-style-type: none"> • Organisaatiostandardit • Luettelo toimijatahoista • Sopimukset • Sidosryhmien väliset sopimukset • Lainsäädäntö
Vii Menettelyä arvioidaan säännöllisesti	Tehdäänkö edunsaajien piirissä säännöllisesti kvantitatiivinen arviointi? Tehdäänkö edunsaajien piirissä säännöllisesti kvalitatiivinen arviointi? Arvioidaanko sekä validoinnin tulokset että validointimenettely? Kuuluuko arviointiin tehokkuusanalyysi? Pohjautuvatko parannusmenettelyt aiempiin arviointeihin?	<ul style="list-style-type: none"> • Organisaatiostandardit • Strategiset suunnitelmat • Havainnointiasiakirjat
Viii Menettelyllä on vaikiintuneet toimintaperiaatteet	Arvioidaanko validointiprosessia tarkoitukseen sopivilla indikaattoreilla? Onko tulosten arviointi jatkuvaa?	<ul style="list-style-type: none"> • Organisaatiostandardit • Strategiset suunnitelmat • Havainnointiasiakirjat
Viv Validointimenettely on julkinen	Ovatko kaikki menettelytapa-asiakirjat julkisia? Noudatetaanko toiminnassa henkilötietolakia? Ovatko säännöllisten arviointien raportit julkisia?	<ul style="list-style-type: none"> • Organisaatiostandardit • Strategiset suunnitelmat • Havainnointiasiakirjat

Taulukko 6. Paikkansapitävyys ja lainmukaisuus

V Paikkansapitävyys ja lainmukaisuus

Arvioinnin luotettavuuden ja lainmukaisuuden tulee perustua asiaankuuluvien sidosryhmien (kuten julkisyhteisöjen, yritysten ja kansalaisjärjestöjen) osallisuuteen. Validoinnin yhteiskunnallinen ja ammatillinen luotettavuus heijastelee siihen osallistuvien sidosryhmien osallisuutta ja sitoutuneisuutta.

Oppilaitokset ja sidosryhmät ovat esimerkiksi ohjauksen ja tuen suhteen osaltaan vastuussa tekemistään validointialoitteista.

Vi Toimintaan osallistuvat asiaankuuluvat tahot

Eri sidosryhmien (kuten sosiaalisten toimijoiden tai vapaaehtois- ja kansalaisjärjestöjen) tulee osallistua validoinnin kehittämiseen, toteuttamiseen ja rahoitukseen. Sidoryhmien tulee pitää arviointistandardeja (ammattitutkintovaatimuksia) pätevinä.

Vii Menettelyä arvioidaan säännöllisesti

Validointimenettelyä on arvioitava säännöllisesti kaikilta osin (validointitavoitteet, arviointityökalut ja -välineet, arvioijien ja ohjaajien toiminta, validointiprosessin järjestäminen ja hallinto), samoin sen aikaansaannoksia (tulokset ja yhteiskunnalliset vaikutukset). Toimijoiden menettelyä tulee arvioida säännöllisesti sekä laadullisin että määrällisin perustein. Menettelyn arviointiin kuuluu myös tehokkuusanalyysi. Parantamismenettelyn on perustuttava arviointien tuloksiin.

Viii Menettelyllä on toimintaperiaatteet

Indikaattoreiden on vastattava validoinnin tarkoitusta. Tuloksia on arvioitava jatkuvasti.

Viv Validointimenettely on julkinen

Validointimenettelyn periaatteiden ja arviointiraporttien on oltava julkisia. Toiminnassa on noudatettava henkilötietolakia.

5. Euroval – laatutyökalun soveltaminen suomalaiseen näyttötutkintojärjestelmään

Seuraavassa mallinnetaan Euroval – laatutyökalun soveltamista suomalaiseen näyttötutkintojärjestelmään. Lähtökohtana on, että taulukossa yhteiset eurooppalaiset periaatteet ja standardit pysyvät muuttumattomina, mutta indikaattoreiden ja validointiprosessin osoittamis- ja varmennuskeinot muokataan vastaamaan henkilökohtaistamismääräyksen edellyttämää dokumentaatiota ja muita validointiprosessiin kuuluvia olennaisia varmennuskeinoja. Taulukkoon merkitään myös, onko kussakin kohdassa olemassa yhteinen kansallinen käytäntö (kans.), vai onko validointia suorittava organisaatio vastuussa käytänteen suunnittelusta ja toteutuksesta (org.), vai onko mahdollisesti kysymyksessä molemmat (kans.& org.).

Tämän esityksen ei ole tarkoitus olla kaikenkattava, vaan esitellä tunnetuimmat ja yleisimmin käytetyt työkalut ja muu dokumentaatio. Yksityiskohtaisemmin tarkasteltuna taustalla vaikuttaa erilaisten työryhmien suosituksia, jotka tästä esityksestä on pääsääntöisesti karsittu tietoisesti pois.

I Validoinnin tarkoituksenmukaisuus		
II Validointimenettelyn tavoite on selkeästi kuvattu ja yleisesti tunnustettu	Onko validoinnin tavoite selvä? - näyttötutkinnon suorittaja suorittaa ensisijaisesti joko koko tutkinnon tai osatutkinnon. (Ensisijaisesti summatiivinen tavoite). Tutkinnon perusteista käy ilmi validoinnin tavoite. (kans.) Onko tavoitteena tunnistaminen vai validointi (todistuksen saaminen)? - hakeutumisvaiheessa tavoitteena on tunnistaminen (formatiivinen tavoite). -pääsääntöisesti lopullisena tavoitteena näyttötutkinnoissa on validointi. Suoritetaan joko osatutkinto tai koko tutkinto. Molemmista saa todistuksen (summatiivinen tavoite). (kans. & org.)	<ul style="list-style-type: none"> • Sanaston sisältävä kuvaus • Validointiperiaatteet <ul style="list-style-type: none"> - Tutkinnon perusteet (ei sanastoa) - Tutkintoesitteet - Henkilökohtaistamislomakkeet - Henkilökohtainen oppimissuunnitelma - www.osaan.fi - www.nayttotutkinnot.fi

	<p>Liittyykö validointimenettely käynnissä olevaan oppimisprosessiin, uraohjaukseen tai henkilökohtaiseen kehittymiseen? - näyttötutkinnon suorittavat pääsääntöisesti työssäkäyvät tai työttömät, joilla ei ole aiempaa ammatillista tutkintoa, jolloin se liittyy sekä uraohjaukseen että henkilökohtaiseen kehittymiseen. (org.)</p> <p>Onko validoinnin tarkoitus selkeästi dokumentoitu? - tutkinnon perusteet (kans.)</p> <p>Onko validointimenettely kuvattu kattavasti? -tutkinnon perusteet (kans.)</p>	
<p>Iii Validointimenettely on olennainen osa organisaation toimintaa</p>	<p>Kuuluuko validointimenettely operatiiviseen toimintaan? -näyttötutkintojärjestelmä vuodesta 1994 - vain organisaatiot, joilla on näyttöjen järjestämislupa voivat suorittaa validaatiota. (kans. & org.)</p> <p>Onko validointimenettelyllä vakiintunut rahoitusrakenne? - valtionosuusrahoitus - oppisopimusrahoitus - työvoimahallinnon rahoittama - omarahoitteinen - NOSTE -rahoitteinen (kans.)</p> <p>Tunnetaanko validointimenettely koko organisaatiossa? -aikuskoulutusorganisaatioissa validointimenettely (näyttö) on ainoa mahdollisuus suorittaa tutkinto. (kans. & org.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Validointimenettelyn kuvaus • Esitteet • Alkuhaastattelu • Arviointihaastattelu • Muut asiakirjat, joilla osoitetaan menettelyn olevan osa organisaation toimintaa - Tutkinnon perusteet - Tutkintoesitteet - Hakeutusvaiheen ohjaus - Näyttöjenjärjestämissopimus

Taulukko 7. I prinssiin toteutus näyttötutkinnoissa

II Yksilön oikeudet		
<p>IIi Jokainen päättää itse validointimenettelyyn osallistumisestaan</p>	<p>Tunteeko henkilö validointimenettelyn sisällön ja vaiheet? -hakeutumisvaiheen ohjauskeskusteluissa tutkintovaihtoehdot ja validointimenettely tutkintoon liittyen käydään ohjatusti läpi. (kans. & org.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Selkeä kuvaus validointimenettelystä - Tutkinnon perusteet -www.osaan.fi - Ohjauskeskustelut - Portfolio
<p>IIii Osallistujat saavat tasapuolisesti tietoa, ohjausta ja neuvontaa</p>	<p>Ovatko esittely ja ohjaustoimet osa validointimenettelyä? -hakeutumisvaihe ja siihen liittyvät ohjaustoimet on määritelty henkilökohtaistamismääräyksessä.(Ks. liite) (kans. & org.)</p> <p>Onko tiedotukselle ja alkuarvioinnille määritetty vastuuhenkilö? -tiedotuksesta vastaavat pääsääntöisesti koulutussihteerit. -alkuarvioinnista vastaavat ohjaavat opettajat (org.)</p> <p>Onko tiedotus- ja ohjaustoimet suunnattu kaikille, jotka ovat tekemisissä validointimenettelyn kanssa? - kaikki validaatiomenettelyyn osallistuvat ovat tasapuolisesti oikeutettuja tiedotus- ja ohjaustoimiin. Tiedotus- ja ohjaustoimet on määritelty henkilökohtaistamismääräyksessä (kans. & org.)</p> <p>Tuntevatko osallistujat arviointijärjestelyt? - kullekin näyttötutkintoon osallistujalle luodaan henkilökohtainen näyttösuunnitelma, jossa kandidaatti yhdessä työpaikkavalmentajansa kanssa ehdottaa näyttösuorituksia. Arvioinnin kriteerit on kirjattu tutkinnon perusteisiin (kans. & org.)</p> <p>Tuetaanko osallistujia henkilökohtaisen kehityssuunnitelman laatimisessa? -henkilökohtainen näyttösuunnitelma ja henkilökohtainen oppimissuunnitelma tehdään ohjauksessa. (Henkilökohtaistamismääräys). Ohjaus on vapaaehtoista, mutta sitä tarjotaan kaikille. (kans. & org.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Selkeä kuvaus validointimenettelystä • Validointiprosessin toimintojen tehtäväkuvaukset - Henkilökohtaistamismääräys - Tutkinnon tavoitteet - Ohjaussuunnitelma: hakeutumisvaihe - Ohjaussuunnitelma: ammattitaidon hankkiminen - Ohjaussuunnitelma: näyttötutkinnon suorittaminen - Henkilökohtainen näyttösuunnitelma - Henkilökohtainen oppimissuunnitelma

<p>IIii Validointimenettelyn tulee olla mahdollisimman monen ulottuvilla (maantieteellisistä, sosiaalisista, taloudellisista, kielellisistä tai sukupuolesta johtuvista tekijöistä riippumatta)</p>	<p>Onko prosessiin osallistumiselle vakiintunut menettely? - kenellä tahansa on oikeus osallistua validointiprosessiin - näytöt suoritetaan yleensä työpaikoilla ja muuna kirjallisena dokumentaationa, joten välimatkat eivät muodostu esteeksi. - valmistavaa koulutusta järjestetään monimuotoisena ja etäopetuksena - henkilökohtaistamismääräys velvoittaa näyttöjen järjestäjät huomioimaan ohjausjärjestelyissä kulttuuri- ja kieli-taustat sekä luki- ja kirjoitushäiriöt (kans. & org.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Yksilöasiakirjat • Organisaatiostandardit • Kuvaus validointimenettelystä - Henkilökohtaistamismääräys - Laki ammatillisesta aikuis-koulutuksesta - Henkilökohtainen oppimis-suunnitelma - Henkilökohtainen näyttö-suunnitelma - Tutkinnon perusteet
<p>IIiv Valitusmenettelystä tiedotetaan</p>	<p>Onko valitusmenettely vakiintunut? - näytön antaja voi valittaa 2 kk:n kuluessa arvioinnista näyttötutkintotoimikunnalle. Em. päättää uudelleen arvioinnista. Mikäli uusi arviointi ei tyydytä, voi näytön antaja valittaa lääninhallitukseen. Lääninhallitus voi tarvittaessa määrätä uuden arvioinnin. Lääninhallitukselle valitettaessa ei ole määräaika. (kans.)</p> <p>Tiedotetaanko osallistujalle validointia aloitettaessa tämän oikeuksista? - kyllä</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kuvaus valitusmenettelystä - Arvioinnin perusteet - Laki ammatillisesta aikuis-koulutuksesta
<p>IIv Yksilön oikeuksia koskevat menettelytavat ovat vakiintuneita</p>	<p>Ovatko validoinnin tulokset osallistujan omaisuutta? - työnantajalla tai koulutuksen järjestäjällä tai millään muulla taholla ei ole oikeutta pidättää validoinnin tuloksia, vaan ne ovat aina kandidaatin omaisuutta. (kans.)</p> <p>Neuvotaanko osallistujaa, mikäli tulosten väärinkäyttöä ilmenee? - kyllä, ohjaus- ja neuvontatoimet ulottuvat koko kolmivaiheisen prosessin läpi (org.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Yksilöasiakirjat • Muut asiakirjat - Portfolio - Tutkintotodistus - Valmistavan koulutuksen todistus - Laki ammatillisesta aikuis-koulutuksesta - Henkilökohtaistamismääräys

Taulukko 8. II periaatteen toteutus näyttötutkinnoissa

III Luotettavuus ja vastuullisuus		
<p>III Validointimenettelyn vaiheet on kuvattu selkeästi ja täsmällisesti</p>	<p>Onko jokaisen vaiheen kaikki toiminnot kuvattu selvästi? Onko jokaisen vaiheen toimijat ilmoitettu selvästi?</p> <ul style="list-style-type: none"> - tiedotus ja markkinointi / koulutussihteerit - lähtötilanteen kartoitus ja osaamisen tunnistaminen / ohjaaja - ohjaus ammattiopettajan haastatteluun / ammattiopettaja - ohjaus työelämän edustajan haastatteluun / työnantajan edustaja - rahoitusvaihtoehdot / ohjaaja - henkilökohtaiset näyttö-, ohjaus- ja oppimissuunnitelmat / ohjaaja - työssäoppiminen / työpaikkavalmentaja ja ammattiopettaja - valmistava koulutus / ammattiopettaja - näyttöjen suorittaminen / kolmikanta: työnantajan edustaja, työntekijän edustaja ja koulutuksen edustaja (kans. & org.) <p>Onko kaikkien toimijoiden tehtävät ja velvollisuudet kuvattu selvästi?</p> <ul style="list-style-type: none"> - näyttöjen järjestäjän velvollisuus on kouluttaa ja tiedottaa muita toimijoita heidän vastuistaan ja velvollisuuksistaan. - säädelty laissa (kans. & org.) <p>Onko kunkin vaiheen tulostavoitteet määritetty?</p> <ul style="list-style-type: none"> - tutkinnon perusteet on kirjattu modulaarisiksi. Tavoitteet on määritelty perusteissa. (kans.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Tekniset asiakirjat • Vaatimusasiakirjat - Henkilökohtaistamismääräys - Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta - Henkilökohtainen oppimissuunnitelma - Henkilökohtainen näyttösuunnitelma - Tutkinnon perusteet - Ohjaussuunnitelma: hakeutumisasihe - Ohjaussuunnitelma: ammattitaidon hankkiminen - Ohjaussuunnitelma: näyttötutkinnon suorittaminen - www.nayttotutkinnot.fi - www.osaan.fi - www.alvar.fi
<p>IIIi Arviointiprosessi on luotettava</p>	<p>Onko arviointi ja validointimenettelyt määritetty?</p> <ul style="list-style-type: none"> - arvioinnin kriteerit ja ammattitaitovaatimukset on kirjattu tutkinnon perusteisiin. Validointimenettelyt on kirjattu näyttötutkinto-oppaaseen. (Opetus hallitus, 2003.) Tutkintokohtaiset validointimenettelyt on kirjattu näyttöjenjärjestämissuunnitelmaan. (kans.) <p>Noudatetaanko arvioinnissa kyseistä menettelyä?</p> <ul style="list-style-type: none"> - näyttötutkintotoimikunta valvoo, että tutkinnon järjestäjä noudattaa sovittuja arvioinnin kriteereitä ja validointime- 	<ul style="list-style-type: none"> • Tekniset asiakirjat • Vaatimusasiakirjat - Tutkinnon perusteet - Näyttötutkinto-opas - Näyttöjenjärjestämssuunnitelma arviointilomakkeineen - Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta

	<p>nettelyitä(kans.)</p> <p>Noudatetaanko tulosten käsittelyssä ja julkistamisessa määritettyä menettelyä?</p> <p>- näyttötutkintotoimikunta valvoo, että tuloksia käsitellään laissa määritellyllä ja tutkintojen kriteereiden edellyttämällä tavalla. (kans.)</p>	
<p>IIIii</p> <p>Arvioinnin tulokset ovat luotettavia</p>	<p>Tukevatko arviointitulokset (tutkin-to)vaatimuksia?</p> <p>- näyttötutkinnoissa on kolmikanta-arvointi, jossa arvioijina toimii työantajan, työntekijän ja koulutuksen edustajat. Arvointi perustuu kansallisiin näyttötutkinnon kriteereihin, jotka on myös laadittu kolmikantaisesti. (kans. & org.)</p> <p>Annetaanko osallistujalle selkeä ja eritelty raportti ja palaute edistymisestä ja/tai tuloksista?</p> <p>- kustakin näytön osasta näytön antajalle annetaan suullinen ja kirjallinen palaute. Lopuksi on näyttöarvointikeskustelu (kolmikanta), jonka jälkeen näytön antaja saa koko prosessista suullisen ja kirjallisen palautteen.</p> <p>- tutkintotodistus - valmistavan koulutuksen todistus (kans. & org.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tekniset asiakirjat • Vaatimusasiakirjat • Hyväksytty tulos: Yleisesti hyväksytty pätevyys <p>- Tutkinnon perusteet - Tutkintotodistus (valtakunnallisesti hyväksytty) - Valmistavan koulutuksen todistus - Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta - Arviointipöytäkirja</p>
<p>IIIiv</p> <p>Arviointivälineillä pyritään saavuttamaan luotettavat arviointitulokset</p>	<p>Onko käytettyjen arviointityökalujen tarkoitus määritetty?</p> <p>- primäärinen arviointityökalu on näyttötutkintojen kriteerit, joihin reflektoidaan näytön antajan osaamista portfolion, havainnointien, haastattelujen ja työnäyttäjien pohjalta. (kans. & org.)</p> <p>Noudatetaanko arvioinnissa hyväksytyjä standardeja?</p> <p>-kansalliset kolmikantaisesti laaditut tutkinnon perusteet toimivat standardina kaikissa näyttöjen arvioinneissa. (kans. & org.)</p> <p>Onko kunkin arviointityökalun kohdalla osoitettu, mitä osaamista tai sen osa-aluetta sillä arvioidaan?</p> <p>- portfolion avulla arvioidaan aiemmin opittua kokonaisuutena. Sen avulla näytön antaja voi tutkinnon kriteereittäin kerätä näyttöaineistoa dokumentoimalla esim. todistuksia, työnäytteitä, raportteja, kuvauksia, työvalmentajien näyttöarvioita, asiakkaiden arvioita näytöistä tms.</p> <p>- työnäyttöjä voi kriteereittäin arvioida työvalmentaja, esimies, kollega tai asia-</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Arviointityövälineitä: tietotesti, haastattelu, portfolio - Näyttötutkinnon kriteerit ja ammattitaitovaatimukset - www.osaan.fi - Portfolio - Työnäytöt - Havainnoinnit - Haastattelut - Itsearviointi

	<p>kas. Kustakin työnäytöstä kirjoitetaan kuvaus ja arviointi ja se allekirjoitetaan.</p> <p>- näyttöarviointikeskustelussa arvioidaan kokonaisuutta tutkinnonosittain. Tällöin näytön antajalla on mahdollisuus suullisesti osoittaa asiantuntemustaan arvioijille ja mahdollisesti täydentää joitakin puutteellisia osa-alueita. (kans. & org.)</p> <p>Onko kunkin arviointityökalun kohdalla osoitettu sen antamien tulosten painoarvo kokonaisarvioinnissa?</p> <p>- kaiken perustana ovat kansalliset kriteerit, joihin kaikki muu arviointi perustuu arviointitavasta riippumatta. Eri arviointityökaluilla ei sinänsä ole määriteltyä painoarvoa. Näyttöarviointikeskustelu on pakollinen, joten sen merkitys kokonaisarvioinnin kannalta on tärkein. (kans. & org.)</p>	
<p>IIIv Arviointeja kehitetään jatkuvasti luotettaviin arviointituloksiin pääsemiseksi</p>	<p>Antavatko arviointityövälineet luotettavan ja todenmukaisen kokonaiskuvan?</p> <p>-työelämä on mukana kehittämässä tutkintojen ammattitaitovaatimuksia ja tutkinnon kriteereitä samoin kuin työelämä on mukana arviointiprosessissa. Tällä varmennetaan arvioinnin luotettavuus ja todenmukaisuus ammatillisen osaamisen arvioinnin kannalta. Tutkinnon perusteet päivitetään noin 3 vuoden välein (kans.)</p> <p>Onko jokaiselle arviointityövälineelle määritetty arviointikriteerit?</p> <p>- arviointikriteerit ovat tutkinnon perusteissa. (kans.)</p> <p>Onko jokaisen arviointityökalun käytölle ennalta määrätty perusteet?</p> <p>-tutkinnon perusteet (kans.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tekniset asiakirjat - Näyttötutkinnon kriteerit ja ammattitaitovaatimukset (päivitys noin 3 vuoden välein)

Taulukko 9. III prinsiipin toteutus näyttötutkinnoissa

IV Puolueettomuus

<p>IVi Arvioijan pätevyys</p>	<p>Onko arvioijalla tarvittavat arviointitaidot? -kolmikanta-arvionti edellyttää, että yhdellä arvioijista on näyttötutkintomestarin pätevyys. Näyttötutkinnon vastuuopettaja vastaa työelämän arviointien arviointikoulutuksesta ja varmistaa, että kaikki noudattavat tutkinnon kriteereitä. (kans. & org.)</p> <p>Onko arvioijalla tarvittavat viestintätaidot? - koulutusosapuolen arvioija on yleensä pedagogisesti pätevä ja näyttötutkintomestari (viestintäkoulutus). Työelämän arvioijia opastetaan arviointikoulutuksessa huomioimaan viestinnälliset näkökohdat => palautteen anto ja motiivoiva viestintä (kans. & org.)</p> <p>Onko arvioija motivoitunut arviointitehtävään? - arvioijakoulutuksen tarkoituksena on saada arvioija ymmärtämään aiemmin opitun tunnistamisen ja tunnustamisen arvot ja hyödyt sekä arvioijan vastuut ja velvollisuudet. Koulutuksen avulla pyritään motivoimaan arvioijat tehtävänsä. (kans. & org.)</p> <p>Asennoituuko arvioija myönteisesti validointiin? - arvioijakoulutuksessa (myös NTM-koulutus) selvitetään validointiprosessin hyödyllisyys sekä yksilölle, että työelämälle niin kansallisella kuin kansainväliselläkin tasolla. (kans. & org)</p> <p>Onko arvioija teknisesti ja ammatillisesti pätevä ja kokenut? -kolmikanta-arvionti pyrkii takaamaan mahdollisimman laajan osaamisen ja pätevyyden niin arviointia kuin teknistä ja ammatillista osaamista koskien. (kans. & org.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pätevyysasiakirjat • Yksilöasiakirjat • Työkokemus • Asianmukainen arvioijakoulutus • Osaamisprofiili • Toimintaohjeet • Todistus - Näyttötutkintomestari (todistus) - Pedagoginen pätevyys (todistus) - Todistus ammatillisesta osaamisesta (CV + työtodistukset) - Todistus muusta koulutuksesta (yliopisto, ammattikorkeaa tms.) - Arvioijakoulutus työelämän edustajille -Arviointikriteerit ja tutkinnon tavoitteet ja ammatittaitovaatimukset -Laki ammatillisesta aikuis-koulutuksesta
---	---	--

	<p>Onko arvioijalla tarvittavat yhteistyötaidot? -kolmikanta-arviointi on yhteistyötä ja sillä pyritään takaamaan näytöntantajalle objektiivinen arviointi. Mikäli yhteistyö ei suju yhden arvioijan kanssa, on aina kaksi muuta arvioijaa objektiivisuuden säilyttämiseksi. Arvioijakoulutuksella pyritään myös lisäämään yhteistyötaitoja. (kans. & org.)</p>	
<p>IVii Ohjaajan pätevyys</p>	<p>Onko ohjaajalla tarvittavat viestintätaidot? -ohjaajat yleensä päteviä ohjaavan koulutuksen ammattilaisia. Ohjaavien opettajien profiiliin kuuluu hyvät viestintätaidot</p> <p>Onko ohjaaja teknisesti ja ammatillisesti pätevä ja onko hänellä riittävästi alan kokemusta? - Suomessa ei ole erillisiä aiemmin osaamisen tunnistamiseen ja tunnustamiseen erikoistuneita ohjaajia. Ohjaava koulutus keskittyy lähinnä perinteiseen koulutuspolku-, ura- tai oppimisvaikeuksien ohjaamiseen.</p> <p>Asennoituuko ohjaaja myönteisesti validointiin? Ks. edellinen.</p> <p>Onko ohjaaja motivoitunut ohjaustehtävään? Ks. edellinen</p> <p>Onko ohjaajalla asianmukaiset ohjaus-, valmennus- ja neuvontataidot? Ks. edellinen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pätevyysasiakirjat • Yksilöasiakirjat • Työkokemus • Asianmukainen ohjaajakoulutus • Osaamisprofiili • Toimintaohjeet • Todistus - Pedagoginen pätevyys - Erityisopettajan pätevyys - Muu ohjaavan kouluttajan koulutus - HEKO –koulutus (ei vielä valtakunnallinen, kehityksen alla) - Työtodistukset -Henkilökohtaistamismääräys -Laki ammatillisesta aikuis-koulutuksesta
<p>IViii Toimijoiden ammattitaidon varmentaminen</p>	<p>Onko määritelty, kuka vastaa arvioijien toiminnan laadusta? - tutkintotoimikunta - koulutuksen arviointineuvosto - laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta (kans.)</p> <p>Onko määritelty, kuka vastaa ohjaajien toiminnan laadusta? - koulutusorganisaatio (org.)</p> <p>Onko määritelty, kuka varmentaa arvioijien ja ohjaajien ammattitaidon ja roolin? - tutkintotoimikunta (arvioijat) - koulutusorganisaatio (ohjaajat) (kans. & org.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tekniset asiakirjat • Pätevyysasiakirjat - Näyttötutkintomestari (todistus) - Pedagoginen pätevyys (todistus) - Todistus ammatillisesta osaamisesta (CV + työtodistukset) - Todistus muusta koulutuksesta (yliopisto, ammattikorkea tms.) - Arvioijakoulutus työelämän edustajille -Arviointikriteerit ja tutkinnon tavoitteet ja ammattitaitovaatimukset -Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta

Taulukko 10. IV periaatteen toteutus näyttötutkinnoissa

V Paikkaansapitävyys ja lainmukaisuus

<p>Vi Toimintaan osallistuvat asianmukaiset toimijatahot</p>	<p>Ovatko asianmukaiset toimijatahot osallisina kehitystyössä, käytänteiden toimeenpanossa ja rahoituksessa? - kolmikantayhteistyö kehitystyössä ja käytänteiden toimeenpanossa. Valtiolinen rahoitusmalli. (kans.)</p> <p>Ovatko kaikki toimijatahot aidosti sitoutuneita toimintaan? -tutkintotoimikunnissa tehtävä työ perustuu vapaaehtoisuuteen ja valtion rooli on lailla säädeltyä. (kans.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Organisaatiostandardit • Luettelo toimijatahoista • Sopimukset • Sidosryhmien väliset sopimukset • Lainsäädäntö - Näyttöjenjärjestämissopimus - Oppisopimus - Arvioijaluettelot - Laki ammatillisesta koulutuksesta - Laki ammatillisesta aikuis-koulutuksesta
<p>Vii Menettelyä arvioidaan säännöllisesti</p>	<p>Tehdäänkö edunsaajien piirissä säännöllisesti kvantitatiivinen arviointi? - näyttötutkintojen suoritukset, osatutkintojen suoritukset, keskeytykset ja valmistavaan koulutukseen osallistuvat tilastoidaan vuosittain ikäjakauman ja sukupuolen mukaan. (kans.)</p> <p>Tehdäänkö edunsaajien piirissä säännöllisesti kvalitatiivinen arviointi? - tutkintojen perusteiden arviointi ja päivitys. - näyttöjen järjestäjien auditointi (ulkoisen ja sisäinen) (kans. & org.)</p> <p>Arvioidaanko sekä validoinnin tulokset että validointimenettely? -validoinnin tulokset arvioidaan vuosittain tilastoinnin yhteydessä -validointimenettelyt arvioidaan näyttöjen järjestämislupaa haattaessa ja tutkintojen perusteita päivitettäessä. (kans. & org.)</p> <p>Kuuluuko arviointiin tehokkuusanalyysi? - rahoituksen osalta Opetushallitukselle toimitetaan vuosittain tilastot, joista ilmenee tutkinto tai osatutkinto ja sen kesto ja rahoitusmuoto. - henkilökohtaistamismääräyksen tuloksena tehokkuutta tullaan seuramaan yhä tarkemmin. (kans. & org.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Organisaatiostandardit • Strategiset suunnitelmat • Havainnointiasiakirjat - Tilastot - Sisäiset auditoinnit - Ulkoiset auditoinnit - Säännöllinen tutkintojen perusteiden arviointi - Näyttöjenjärjestämissuunnitelmat ja -sopimukset

	<p>Pohjautuvatko parannusmenettelyt aiempiin arviointeihin?</p> <p>- tilastointia ja arviointia tehdään säädellysti ja säännöllisesti, jotta pystyttäisiin parantamaan toimintaa laadukkaammaksi ja tehokkaammaksi. (kans. & org.)</p>	
<p>Viii Menettelyllä on vaikiintuneet toimintaperiaatteet</p>	<p>Arvioidaanko validointiprosessia tarkoitukseen sopivilla indikaattoreilla?</p> <p>- ammattitaitovaatimukset ja tutkinnon kriteerit (kans.)</p> <p>Onko tulosten arviointi jatkuvaa?</p> <p>- kansallisesti noin kolmen vuoden välein tai tarpeen mukaan - koulutusorganisaatioissa aina näyttöjenjärjestämislupaa haettaessa ja näyttöjenjärjestämissopimusta uusittaessa. (kans. & org.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Organisaatiostandardit • Strategiset suunnitelmat • Havainnointiasiakirjat - Tutkinnon perusteet - Näyttöjenjärjestämissopimus - Näyttöjenjärjestämissuunnitelma - Näyttöjenjärjestämislupa
<p>Viv Validointimenettely on julkinen</p>	<p>Ovatko kaikki menettelytapaasiakirjat julkisia?</p> <p>- kyllä, ja suurin osa on saatavilla maksutta internetistä (kans.)</p> <p>Noudatetaanko toiminnassa henkilötietolakia?</p> <p>- kyllä, kuten kaikessa koulutukseen liittyvässä toiminnassa. (kans.)</p> <p>Ovatko säännöllisten arviointien raportit julkisia?</p> <p>Kyllä, tilastot ja muut arvioinnit julkaistaan Opetushallituksen internet-sivuilla (www.oph.fi) (kans.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Organisaatiostandardit • Strategiset suunnitelmat • Havainnointiasiakirjat - Näyttötutkinto-opas - Tutkinnon perusteet - Alaa koskeva lainsäädäntö - Tilastot - Raportit ja julkaisut (OPM / Oph)

Taulukko 11. V prinssiipin toteutus näyttötutkinnoissa

6. Näyttötutkinnot laatu järjestelmän valossa - arviointia

6.1. Kansallisen tason arviointia

Suomen näyttötutkintojärjestelmän mallintaminen Euroval laatuyökaluun osoitti, että pääsääntöisesti ko. järjestelmä täyttää eurooppalaisten standardien vaatimukset. Poikkeuksen muodostaa prinssiipin IV (Puolueettomuus) standardit IVii (Ohjaajan pätevyys) ja IViii (Toimijoiden ammattitaidon varmentaminen). Suomessa ei ole kehitetty kansallista koulutusohjelmaa aiemmin opitun tunnistamisen ja tunnustamisen ohjaajille, eikä Suomessa näin ollen ole AOTT- prosessiin erikoistuneita "päteviä" ohjaajia.

Henkilökohtaistamismääräys (2006) erityisesti painottaa ohjauksen merkitystä kaikissa kolmessa vaiheessa, jonka vuoksi ohjaajien koulutus AOTT-prosessin ymmärtämiseen ja näyttötutkintojärjestelmän tuntemiseen olisi erinomaisen tärkeää.

"Koulutuksen järjestäjän tulee toimia niin, että näyttötutkintoa suorittamaan hakeutuneet saavat asiakaslähtöisesti suunniteltua ja toteutettua neuvontaa, ohjausta sekä muita, yhteisesti sovittavia tukimuotoja ja palveluja..." (Henkilökohtaistamismääräys. 2006, 4).

"Samalla tulee selvittää hänelle soveltuvat tutkinnon tai tutkinnon osan suoritusten järjestelyt sekä mahdollisen ohjauksen ja erityisten tukitoimien tarve" (Henkilökohtaistamismääräys. 2006, 4).

"Oppimisen suunnittelussa ja toteutuksessa on otettava huomioon opiskelijan elämäntilanne, aikaisemmin hankittu osaaminen, todetut oppimistarpeet ja työssäoppimisen mahdollisuudet. Lisäksi henkilökohtaistamisessa on yhteisesti suunniteltava opiskelijalle soveltuvat opiskelu- ja arviointimenetelmät sekä ohjaustoimet" (Henkilökohtaistamismääräys. 2006, 5).

Kansallisella tasolla AOTT- prosessi on rakenteellisesti ohjausta lukuun ottamatta kehitetty kattavaksi, eikä vastaavanlaista kansalliseen kolmikantaiseen laadunvarmistukseen perustuvaa järjestelmää toistaiseksi löydy muualta Euroopasta.

Vaikka kansallinen ohjausjärjestelmä on luonutkin hyvät rakenteet, kehitettävääkin löytyy. Laatu työkalun kohdassa Iii, indikaattoreissa kysytään, onko validointimenetelyllä vakiintunut rahoitusrakenne. Periaatteessa vakiintuneita rahoitusmuotoja on useita, mutta varsinaisesti yksinomaan osaamisen tunnustamiselle ei ole korvamerkittyä rahoitusta, mikäli tunnustamisen yhteyteen ei liity valmistavaa koulutusta. Aikuiskoulutusorganisaatiot ovat myös henkilökohtaistamismääräyksen voimaantultua vastuussa henkilökohtaistamisen hakeutumisvaiheen ohjauksesta, mikä tarkoittaa sitä, että kuka tahansa voi tulla tunnustuttamaan osaamisensa, ilman sitoutumista koulutusohjelmaan. Hakeutumisvaiheen ohjaukselle ei myöskään ole erillisiä rahoitus- ta. Tämä voidaan kokea jossain määrin ongelmallisena aikuiskoulutusorganisaatioissa.

Myös arviointiprosessin luotettavuutta pitäisi kehittää (kohta IIIii; Arviointiprosessi on luotettava). Vaikka arviointia ohjaavat kansalliset tutkinnon perusteet, joissa on määritelty tutkinnoittain ammattitaitovaatimukset ja tutkinnon kriteerit, eivät ne yksin riitä takaamaan laadukasta toimintaa edes kansallisella tasolla. Suomessa toimii noin 150 tutkintotoimikuntaa, joiden tehtävä on solmia näyttöjenjärjestämismu- mukset näyttöjä järjestävien organisaatioiden kanssa ja valvoa tutkinnon perusteiden toteutumista ja tutkintojen tasalaatuisuutta sekä myöntää tutkintotodistukset. Tutkin- totoimikunnat toimivat hyvin itsenäisesti ja määrittelevät itse omat toimintatapansa ja vaatimuksensa esimerkiksi tutkintojen järjestäjää kohtaan. Tutkintotoimikunnilla ei ole yhtä yhtenäistä toimintamallia, mikä voi aiheuttaa sekaannusta kentän toimi- joiden keskuudessa, samoin se voi kyseenalaistaa arviointiprosessin luotettavuuden.

Kehitettävää kansallisella tasolla löytyy myös koulutuspoliittisen linjauksen vedos- sa; tätä nykyä näyttötutkintojärjestelmä ja näin ollen myös AOTT- prosessi perustuu hyvin pitkälle summatiiviseen arviointiin, eli arvioidaan vain tutkinnon perusteiden kriteeristöön nähden sertifiointitarkoituksessa. Kuitenkin monella AOTT- prosessiin hakeutuvalla voi olla työelämän kannalta huomattavan tärkeitä kompetensseja, jotka jäävät tunnistamatta ja tunnustamatta, koska niitä ei luetella tutkinnon perusteissa.

Osittain tätä silmällä pitäen on kehitetty yleinen kielitutkinto ja tietokoneen ajokorttijärjestelmä, mutta muita samankaltaisia ammatillisten tutkintojen ulkopuolisia tunnustamisjärjestelmiä olisi syytä kehittää.

"VPL has two main roads, a summative and a formative one. The summative approach aims at an overview of competences, recognition and valuation. Its goal is certification. When VPL goes one step further and includes practical learning and / or personal competence-development we call this the formative approach of VPL. This approach is pro-active and aims at development by designing a personal learning, career and development path" (Duvekot, R. et al. 2005, 3).

6.2. Laadun toteutumisen kriittisiä kohtia koulutusorganisaatioissa

Organisaatiotasolla laadunvarmennus riippuu organisaation AOTT- prosessiin sitoutumisesta ja sen syvällisestä ymmärtämisestä. Toki organisaatiot toimivat lakien ja asetusten valvomina ja esimerkiksi näyttöjenjärjestämissopimukset ja tutkinnon perusteet ohjaavat organisaatioiden toimintaa, mutta kansallinen ohjeistus ja lainsäädäntö eivät yksin pysty varmistamaan, että järjestelmä toimii jokaisen yksilön kohdalla laatuvaatimusten mukaisesti.

Suurissa koulutuskuntayhtymissä aikuiskoulutusyksiköt voivat olla pieniä tai aikuis-koulutus on voitu hajasijoittaa organisaatioon muun koulutuksen sisään, jolloin AOTT- prosesseja ei välttämättä tunneta koulutuskuntayhtymän tai muun vastaavan suuren organisaatioklusterin toimeenpanealla tasolla. Hajasijoitusmallissa prosesseja ei tunneta välttämättä myöskään toimijatasolla. Tällöin voidaan katsoa, että periaate I (Validoinnin tarkoituksenmukaisuus) standardi Iii (Validointimenettely on olennainen osa organisaation toimintaa) ei välttämättä toteudu, koska organisaation päättävissä elimissä validointimenettelyä ei tunneta.

On myös organisaatioita, joilla on koulutuksenjärjestämissopimus, muttei näyttöjenjärjestämisoikeutta. Tällainen organisaatio ei kenties tunne AOTT- prosessia, eikä myöskään näyttötutkintojärjestelmää vaatimuksineen. Tämä voi pahimmillaan johtaa siihen, että tutkinnon suorittajalle ei tehdä henkilökohtaista näyttösuunnitelmaa,

eikä ohjausta ole tarjolla, vaan tutkinnon suorittaja otetaan ammattitutkintoon valmistavaan koulutukseen ilman, että hänellä on tarvittavaa vähintään kolmen vuoden alan työkokemusta tai sitä vastaavia tietoja. Tutkinnon suorittajaa ei ole informoitu näyttöprosessista ja sen vaatimuksista, eikä näin ollen voida sanoa, että validoinnin tavoite on selvä (Ii Validointimenettelyn tavoite on selkeästi kuvattu ja yleisesti tunnustettu / Onko validoinnin tavoite selvä?). Pahimmassa tapauksessa, kun näyttöjä vastaanottava organisaatio ryhtyy arvioimaan näyttöjä, käy ilmi, ettei tutkinnon suorittajalla ole tarvittavaa kokemusta, eikä hänellä ole tarpeeksi näyttöaineistoa, joten hänet hylätään. Tutkinnon suorittaja voi saada valmistavan koulutuksen todistuksen, muttei tutkintotodistusta.

AOTT- prosessille yksinomaan osoitetun rahoituksen puute voi myös johtaa tilanteeseen, jossa koulutusorganisaatio ei haluakaan tunnistaa ja tunnustaa tutkinnon suorittajan aiempaa osaamista, jotta tämä joutuisi osallistumaan valmistavaan koulutukseen, johon puolestaan on suunnattu valtiollista rahoitusta. Myös ohjaajien ja arvioijien kokemattomuus AOTT- prosesseista voi aiheuttaa epävarmuutta ja tarpeen turvautua formaaliin koulutusmalliin.

On tärkeää, että koulutusorganisaatioissa kaikki toimijat ymmärtävät AOTT- prosessin periaatteet sekä näyttötutkintojärjestelmän rakenteet ja ovat sitoutuneet niiden noudattamiseen. Laatu koulutuksen ja tutkintojen järjestämisessä on erityisesti asiakaspalvelun laatua. Laadunhallinnassa itsearviointi ja siihen liittyvä ulkoinen arviointi ovat erityisen tärkeitä. Ei pidä myöskään unohtaa että asiakkaiden ja muiden sidosryhmien tulisi osallistua arviointiin ja heitä tulisi myös motivoida ottamaan vastuuta arvioinnista (Ammatillisen koulutuksen laadunhallintasuositus. 2006, 8).

7. Pohdinta

Tämän kehityshankkeen tarkoituksena on muodostaa kuva eurooppalaisen koulutuspolitiikan vaikutuksista AOTT -prosessin kehittymiseen sekä Euroopassa että Suomessa. Tutkimusaineisto pohjautuu suurelta osin eurooppalaisiin ja kansallisiin koulutuspoliittisiin asiakirjoihin, joka työstämisen kannalta ei aina ole ongelmaton. Asiakirjoissa ja muissa koulutuspoliittisissa julkaisuissa ei monesti ilmoiteta tekijöitä, vaan ne julkaistaan organisaation tai työryhmän nimen alla. Positiivisista aineistossa kuitenkin on se, että eurooppalaisen koulutuspoliittisen läpinäkyvyyden lisäämiseksi ja varmistamiseksi asiakirjat löytyvät paperijulkaisujen lisäksi myös verkkojulkaisuina, jolloin myös lukijan on helppo tutkia lähdeaineistoa halutessaan. Olenkin merkinnyt lähteisiin kaikkien myös verkkojulkaisuna saatavien julkaisujen www-osoitteet.

Tässä hankkeessa pääpaino on AOTT – prosessin ja sen kehityksen kuvauksella ja erityisen kiinnostukseni kohteena on AOTT – prosessin laatu. Toimin Suomen edustajana Euroval – nimisessä hankkeessa, jossa luotiin AOTT – prosessin laatukäsikirja. Laatukäsikirja pohjautuu eurooppalaisiin non-formaalien ja informaalin oppimisen periaatteisiin, joista on johdettu standardit. Periaatteiden ja standardien tarkemmat merkitykset on myös kuvattu laatukäsikirjassa. Standardeja ohjaamaan luotiin suoria kysymyksiä, joihin vastaamalla koulutusorganisaatio voi helposti havaita oman toimintansa laadussa olevat epäkohdat ja tehdä korjauksia. Lisäksi kirjasimme esimerkkejä prosessiin oleellisena osana kuuluvista asiakirjoista tai työkaluista, joita organisaation olisi hyvä käyttää AOTT- prosessin aikana.

Olen esitellyt Euroval –laatukäsikirjaa useissa kansallisissa ja kansainvälisissä seminaareissa ja se on saanut hyvin positiivisen vastaanoton. Ruotsissa, Ahvenanmaalla ja Islannissa Euroval -standardit ovat toiminnan kehittämisen pohjana ja Alankomaissa standardien käyttö on jo lakisääteistä. Saksassa ammatillisen koulutuksen rakenteen uusimista ja siihen liittyvää lainsäädäntöä suunnitellaan ja suunnittelutyöryhmä piti standardeja erittäin hyödyllisenä työnsä ohjaamiseksi. Myös OECD on ilmaissut kiinnostuksensa laatukäsikirjaa kohtaan.

Suomessa tilanne on ollut toisenlainen. Euroval – hankkeen työstämisyksikössä kävin useaan otteeseen Opetushallituksessa haastattelemassa AOTT – asiantuntijoita heidän suhtautumisestaan laatuun AOTT – prosessissa. Haastatteluni osoittivat, että laatu oli hyvin arka aihealue, eikä sitä haluttu kommentoida. Opetushallituksen virkamiehet vakuuttivat sitoutumisestaan eurooppalaiseen koulutuspoliittiseen kehitystyöhön, mutta toimintaa ohjaavien standardien tunnustaminen vaikutti olevan liian suuri askel. Virkamiesten vastaus laadunhallintaan oli se, että näyttötutkintojärjestelmässä tutkintojen kehittäminen ja arviointi perustuu kolmikantayhteistyöhön.

Luvuissa 5 ja 6 pystyin osoittamaan useita kriittisiä kohtia näyttötutkintojärjestelmässä, jotka eivät vastaa eurooppalaisia standardeja. Toimin näyttötutkintojen parissa Savon ammatti- ja aikuisopistossa näyttövastaavana, näyttöjen arvioijana ja yleisesti AOTT –prosessin kehittäjänä. Arviossani esittämät epäkohdat ovat tulleet usein vastaan käytännön työssäni ja siksi pidän tärkeänä tuoda kehityskohteita esiin.

Eurooppalainen koulutuspolitiikka korostaa järjestelmien ja tutkintojen läpinäkyvyyttä. Myös suomalaisessa näyttötutkintojärjestelmässä olisi syytä ottaa tämä huomioon, sillä kuten arviossani kuvaan, ei esimerkiksi tutkintotoimikuntien toiminta täytä läpinäkyvyyden kriteeriä. Jopa yhden tutkintotoimikunnan sisältä voi löytyä useita eri tulkintoja tutkinnon kriteereistä ja arvioinnin perusteista.

Toivon tämän kehityshankkeen toimivan ohjaustyökaluna, eurooppalaisten linjausten tiivistettynä referenssiaineistona ja keskustelun herättäjänä kaikkien näyttötutkintojen parissa toimiville organisaatioille ja yksilöille.

Duvekotin (2005, 3) sanoin: *"VPL... is in a way dealing with half-filled glasses instead of the old, traditional half-empty ones!"*

LÄHTEET

Aikaisemmin hankitun osaamisen tunnustaminen koulutusjärjestelmässä. 2004. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2004:27. Luettavissa sähköisessä muodossa osoitteessa
http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2004/liitteet/opm_212_tr27.pdf?lang=fi

Aikuiskoulutus: Oppia ikä kaikki. 2006. Komission tiedonanto. Bryssel, 23.10.2006. Luettavissa sähköisessä muodossa osoitteessa
http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/EU-asiat/Finnish_EU_Presidency_2006/Ajankohtaista/146002006.pdf

Aikuisopiskelun tietopalvelujen, neuvonnan ja ohjauksen kehittäminen. Opetusministeriön ja työministeriön asettaman valmisteluryhmän ehdotukset toimenpideohjelmaksi. 2006. Työhallinnon julkaisu. Luettavissa sähköisessä muodossa osoitteessa
http://www.mol.fi/mol/fi/99_pdf/fi/06_tyoministerio/06_julkaisut/07_julkaisu/thj365.pdf

Ammatillisen koulutuksen laadunhallintasuositus. 2006. Suositustyöryhmä. Luettavissa sähköisessä muodossa osoitteessa
www.oph.fi/attachment.asp?path=1,434,61750,61751

Common European Principles for Validation of Non-formal and Informal Learning Note for the meeting of 'Objectives group H', 16-17 February, 2004 DG EAC B/1 JBJ 06.02.04, Brussels. Luettavissa sähköisessä muodossa osoitteessa
www.oph.fi/attachment.asp?path=1,439,3118,40840,46226

Declaration of the European Ministers of Vocational Education and Training, and the European Commission, convened in Copenhagen on 29 and 30 November 2002, on enhanced European cooperation in vocational education and training. "The Copenhagen Declaration." 2002. Luettavissa sähköisessä muodossa osoitteessa
http://ec.europa.eu/education/copenhagen/copenhagen_declaration_en.pdf

Draft Conclusions of the Council and of the representatives of the Governments of the Member States meeting within the Council of Common European Principles for the identification and validation of non-formal and informal learning 2004. Council of the European Union, Brussels, 18 May, 2004. Luettavissa sähköisessä muodossa osoitteessa
http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/validation2004_en.pdf

Draft Council Conclusions on Quality Assurance in Vocational Education and Training 2004. Council of the European Union. Brussels, 18 May, 2004. Luettavissa sähköisessä muodossa osoitteessa
<http://www.eaea.org/news.php?k=3549&aid=3549>

Duvekot, R., Schuur, K., Paulusse, J. (Ed.). 2005. *The Unfinished Story of VPL – Valuation & Validation of Prior Learning in Europe's Learning Cultures*. Foundation EC-VPL & Kenniscentrum EVC, Utrecht.

Euroopan koulutusjärjestelmien tavoitteiden yksityiskohtainen seurantaohjelma. 2002. *Euroopan yhteisöjen virallinen lehti* C 142/1. 14.6.2002.

Luettavissa sähköisessä muodossa osoitteessa http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/fi/oj/2002/c_142/c_14220020614fi00010022.pdf

Euroopan parlamentin ja neuvoston suositus eurooppalaisen tutkintojen viitekehysten perustamisesta elinikäisen oppimisen edistämiseksi. 2006.

Luettavissa sähköisessä muodossa osoitteessa http://ec.europa.eu/education/policies/educ/eqf/com_2006_0479_fi.pdf

Guideline Quality Standards for Validation. 2005. Euroval project group.

Luettavissa sähköisessä muodossa osoitteessa www.institutovirtual.pt/euroval

Helsingin kommunikea ammatillisen koulutuksen tehostetusta eurooppalaisesta yhteistyöstä. 2006.

Luettavissa sähköisessä muodossa osoitteessa http://www.leonardodavinci.fi/koopenhamina/Helsinki_kommunikea_lopullinen.pdf

Henkilökohtaistamismääräys. 2006. Opetushallitus.

Luettavissa sähköisessä muodossa osoitteessa www.oph.fi/attachment.asp?path=1,436,24368,50116,53699,61609,61610

Internationell jämförelsestudie av validering. 2006. Valideringsdelegationen och Integrationsverket. Elanders Berlings, Malmö.

Luettavissa sähköisessä muodossa osoitteessa <http://www.integrationsverket.se/Upload/Publikationer/ri2005/bilagor/2006-514.pdf>

Koulutus Euroopassa: erilaiset järjestelmät, yhteiset päämäärät vuoteen 2010 saakka. 2002. Euroopan yhteisöjen virallisten julkaisujen toimisto, Luxemburg.

Luettavissa sähköisessä muodossa osoitteessa http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/publ/pdf/educ2010/objectives_fi.pdf

Koulutus ja tutkimus 2003-2008. Kehittämissuunnitelma. Opetusministeriön julkaisuja 2004:6. 2004. Yliopistopaino, Helsinki.

Luettavissa sähköisessä muodossa osoitteessa http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2004/liitteet/opm_190_opm06.pdf?lang=fi

The Lisbon European Council – an Agenda of Economic and Social Renewal for Europe Contribution of the European Commission to the Special European Council in Lisbon, 23-24th March 2000, Brussels.

Luettavissa sähköisessä muodossa osoitteessa
http://ec.europa.eu/growthandjobs/pdf/lisbon_en.pdf

Maastricht Communiqué on Future Priorities of Enhanced European Cooperation in Vocational Education and Training (VET). 2004.

Luettavissa sähköisessä muodossa osoitteessa
http://www.leonardodavinci.fi/koopnamina/maastricht_com_en.pdf

Neuvoston (koulutus)selvitys Eurooppa-neuvostolle koulutusjärjestelmien konkreettisista tulevaisuuden tavoitteista. 2001. Neuvosto. Bryssel.

Luettavissa sähköisessä muodossa osoitteessa
http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/rep_fut_obj_fi.pdf

Nummenmaa, A. ja Nummenmaa, T. 1997. Toisen asteen näkökulma. Teoksessa: Julkunen, M-L (toim.) 1997. *Opetus, oppiminen, vuorovaikutus*. Vantaa. WSOY

Nyyssölä, K., 2002. *Koulun ulkopuolella opitun tunnustaminen*. Opetushallitus. Moniste 13/2002.

Luettavissa sähköisessä muodossa osoitteessa
<http://www.edu.fi/julkaisut/ulkopuolella.pdf>

Räsänen, J. 1997. *Kehityksen ulottuvuuksia. Kehityssuuntautunut oppiminen ja –arviointi*. Jyväskylän yliopisto. Täydennyskoulutuskeskus. Johtamiskoulutuksen julkaisu 8.

JULKAISEMATTOMAT LÄHTEET

Henkilökohtaistaminen. 2006. Opetushallitus. Luettu 7.4.2007.
<http://www.oph.fi/page.asp?path=1,443,9111,9378> (Päivitetty 28.3.2006).

Karttunen, A., Kekkonen, A. ja Miettinen, S. 2007. Henkilökohtaistaminen hollilla. *Avviisi Savon ammatti- ja aikuisopiston henkilöstölehti* 1/07.

Salovaara, H. ja Järvelä, S., 1997. Teorioita ja käsityksiä oppimisesta. Verkko-dokumentti. Oulun yliopisto. Luettu 7.4.2007.

<http://www.edu.oulu.fi/okl/lo/kt2/wwwpro.htm> (Päivitetty 24.11.1997)

>Sosiokulttuurallinen näkemys

>Situated cognition -ajattelu

MÄÄRÄYS 43/011/2006 OPETUSHALLITUS
ISBN-13: 978-952-13-3094-0 (nid.)
ISBN-10: 958-13-3094-5 (nid.)
ISBN-13: 978-952-13-3095-7 (pdf)
ISBN-10: 952-13-3095-3 (pdf)

HENKILÖKOHTAISTAMISMÄÄRÄYS 2006

Dno	43/011/2006
MÄÄRÄYS	Velvoittavan noudatettava
Päivämäärä	28.11.2006
Voimassaoloaika	1.3.2007 alkaen toistaiseksi
Säännökset, joihin toimivalta määräyksen antamiseen perustuu	
L 631/1998	8 § 3 mom
Kumoaa määräyksen nro 47/011/2000	

HENKILÖKOHTAISTAMINEN

Opetushallitus on päättänyt antaa määräyksen näyttötutkintoon ja siihen valmistavaan koulutukseen hakeutumisen, tutkinnon suorittamisen ja tarvittavan ammattitaidon hankkimisen henkilökohtaistamisesta.

Koulutuksen järjestäjä ei voi jättää noudattamatta tätä määräystä tai poiketa siitä.

Pääjohtaja

Kirsi Lindroos

Kehitysjohdaja

Markku Rimpelä

1 § Henkilökohtaistamisen periaatteet

Koulutuksen järjestäjän tulee toimia niin, että näyttötutkintoa suorittamaan hakeutuneet saavat asiakaslähtöisesti suunniteltua ja toteutettua neuvontaa, ohjausta sekä muita, yhteisesti sovittavia tukimuotoja ja palveluja

- näyttötutkintoon ja siihen valmistavaan koulutukseen hakeutumisen
- näyttötutkinnon suorittamisen ja
- tarvittavan ammattitaidon hankkimisen henkilökohtaistamisessa.

Koulutuksen järjestäjän on tehtävä yhteistyötä näyttötutkinnon järjestäjän, tutkinnon tai koulutuksen hankkijan, työpaikkojen edustajien ja muiden tarvittavien asiantuntijoiden kanssa.

Henkilökohtaistamisessa on otettava huomioon myös erilaisesta kulttuuri- ja kielitaustasta tai muusta syystä kuten luki- ja kirjoitushäiriöistä mahdollisesti johtuvat erityistarpeet ja lähtökohdat.

Koulutuksen järjestäjän on kerättävä palautetta henkilökohtaistamisesta ja kehitettävä henkilökohtaistamista yhteistyössä siihen osallistuvien kanssa.

2 § Näyttötutkintoon ja siihen valmistavaan koulutukseen hakeutuminen

Koulutuksen järjestäjän on selvitettävä hakeutujan esittämien luotettavien asiakirjojen ja muiden mahdollisten selvitysten perusteella hänen osaamisensa sekä muut lähtökohdansa.

Mikäli yhteisesti todetaan, että hakeutujan tavoittelema tutkinto ei ole hänelle tasollisesti soveltuva, hakeutujaa tulee ohjata hänelle soveltuvaan tutkintoon.

Osaaminen on tunnistettava käyttämällä monipuolisesti erilaisia alalle soveltuvia menetelmiä. Tämän jälkeen tulee myös päättää miltä osin hakeutujan esittämien asiakirjojen pohjalta jo osoitettu osaaminen voidaan ehdottaa tunnustettavaksi.

Osaamisen tunnistamisen perusteella on lisäksi arvioitava, miltä osin

- hakeutuja voidaan hänen jo saavuttamansa osaamisen perusteella ohjata suoraan hänelle soveltuvan tutkinnon, tutkinnon osan tai osien suorittamiseen tai
- hakeutuja on ohjattava tarvittavan lisäammattitaidon hankkimiseen.

Tällöin on hakeutujalle myös selvitettävä ne erilaiset oppimisen mahdollisuudet, joita koulutuksen järjestäjällä on mahdollisuus tarjota, ja yhteisesti arvioitava niiden sopivuus hakeutujalle. Samalla tulee selvittää hänelle soveltuvat tutkinnon tai tutkinnon osan suoritusjärjestelyt sekä mahdollisen ohjauksen ja erityisten tukitoimien tarve.

3 § Tutkinnon suorittaminen

Henkilökohtaistetussa tutkinnon suorittamisessa on aina noudatettava tutkinnon perusteissa määritellyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteerejä sekä ammattitaidon osoittamistapoja. Tutkintotilaisuuksien aikataulut ja käytännön järjestelyt tulee suunnitella mahdollisimman hyvin tutkintoa suorittavan tilanteeseen soveltuviksi.

4 § Tarvittavan ammattitaidon hankkiminen

Oppimisen suunnittelussa ja toteutuksessa on otettava huomioon opiskelijan elämäntilanne, aikaisemmin hankittu osaaminen, todetut oppimistarpeet ja työssä oppimisen mahdollisuudet. Lisäksi henkilökohtaistamisessa on yhteisesti suunniteltava opiskelijalle soveltuvat opiskelu- ja arviointimenetelmät sekä ohjaustoimet.

5 § Dokumentointi

Henkilökohtaistaminen on dokumentoitava näyttötutkintoon ja siihen valmistavaan koulutukseen hakeutumisessa, tutkinnon suorittamisessa ja tarvittavan ammattitaidon hankkimisessa. Dokumentointi koostuu henkilökohtaistamista koskevaksi asiakirjaksi. Tutkinnon suorittajan sekä koulutuksen järjestäjän ja tarvittaessa tutkinnon hankkijan tulee allekirjoittaa tämä asiakirja ja siihen mahdollisesti tehtävät muutokset. Henkilökohtaistamisen toteutumista on arvioitava tutkinnon suorittamisen ja tarvittavan ammattitaidon hankkimisen edetessä osapuolten keskenään sopimalla tavalla.

Asiakirjaan ei saa sisällyttää viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (L 621/1999) tarkoitettuja salassa pidettäviä tietoja.